

Ankara Üniversitesi

DİL VE TARİH COĞRAFYA

Fakültesi Dergisi

Cilt XXI-Sayı: 1-2

Ocak-Haziran 1963

Türkiye'de
YAĞMUR DUASI
ve
PSİKO-SOSYAL METOT'LA
incelenmesi

Doç. Dr. Orhan ACIPAYAMLI

*Folklo*₃

Memleketimizde yağmur yağmasını sağlamak amacıyla yapılan işlemlere çeşitli isimler
U₅₃ilk₃di₃ :

Bodi bodi (Adana)¹, **Bodi bostan** (Harkaçtığı "Kadirli")² **Çalı ge-
me** (Ankara)³, **Çomça Gelin** (Önsen Köyü "Maraş")⁴, **Çömçe Gelin**
(Kilis "Gaziantep"⁵, Gaziantep⁶ Binboğa çevresi ve Göksun mın-
tıkası⁷, Urfa⁸), **Çullu Çankırı**)², **Çullu kadın** (Çankırı)¹⁰, **Dodu** (Mersin)¹¹

1 A. R. YALGIN, Karalar Aşiretinde Ekincilik. GÖR 28, 1940, s. 10.

2 Mustafa UZ, Bodi Bostan Oyunu. TFA III, 52, 1953, s. 831.

3 Hamit KOŞAY, Ankara Budun Bilgisi. Ankara, 1935, Ulus B., s. 198.

4 Abdülkadir (İNAN), Yağmur duası, Çömçe gelin. HBH II, 14, 1930, s. 38.

5 THASDD VI, s. 57; Abdülkadir İNAN, Birinci İلمي Seyahate Dair Rapor. İstan-
bul, 1930, İktisat M., s. 14.

6 (İNAN), İbid; Ali N. ÜNLER, Çömçe gelin. Baş III, 36, 1942, s. 7; s. THASDD, s. 57.

7 Ali Rıza Yalman YALGIN, Cenupta Türkmen Oymakları V, Adana, 1939, Türk
Sözü B., s.33.

8 Mithat ATAKURT, Urfa. Ankara, 1951, s. 65.

9 (İNAN), İbid. s. 14.

10 THASDD, s. 58.

11 Burhaneddin ÇETE, Mersin'in Tepe Köyünde Dodu. TFA III, 67, 1955, s. 1068.

Eşek Gelin Etme (Çorum)¹², **Gelin** (Harkaçtığı "Kadirli")¹³, **Gelin Gok** (Gaziantep)¹⁴, **Gode Gode** (Safranbolu)¹⁵, **Godi Godi** (Kozan)¹⁶, **Göde Göde** (Ayancık ve Sinop köyleri)¹⁷, **Hacet Namazı (Sün)**¹⁸, **Hacet Namazına Çıkma (Hal)**¹⁹, **Hucrik** (Erzincan)²⁰, **Kelis** (Konya)²¹, **Kepeçcik** (Gökpınar "Ezine-Çanakkale"²², Balıkesir ve Köyleri²³), **Kepeç Gelin** (Şebinkarahisar ve civarı)²⁴, **Kepeç Kadın** (Erzurum²⁵ Erzincan²⁶), **Yağmur Duası**²⁷, **Yağmur Gelini** (Çankırı²⁸, Kırşehir²⁹).

Halk inanışına göre, yağmuru **Allah** vermektedir, Yağmur onun hikmetidir.

Yağmur duasına, yağmur yağmadığı ve kuraklık başgösterdiği zamanlarda çıkılmaktadır (Savur³⁰, Kadirli³¹, Tpkat³², Tortum³³, Hasanoğlan "Ankara"³⁴, Maden³⁵, Erzurum³⁶, Ayancık ve Sinop köyleri³⁷, Kozan³⁸, Konya³⁹).

12 Hayri KARAMUK, Çorumda yağmursuzluk ve halktaki ananeler. ÇOR IV, 28, 1941, s. 856.

13 Mustafa UZ, Bodi Bostan Oyunu TFA III, 52, 1953, s. 841.

14 Ömer ÖZBAŞ, Gaziantep Dolaylarında Türkmenler ve Baraklar. Gaziantep, 1958, s. 53.

15 Sadi Yaver ATAMAN, Gode-Gode ve Albayrak. HBH IV, 38, 1934, s. 28.

16 Yalman YALGIN, Cenupta Türkmen Oymakları IV. Adana, 1934, Türk Sözü M., s. 53.

17 THASDD, s. 74.

18 Dr. Nermin ERDENTUG, Sün Köyü'nün Etnolojik Tetkiki. Ankara, 1959 Ayyıldız M., s. 12.

19 Doç. Dr. Nermin ERDENTUG, Hal Köyünün Etnolojik Tetkiki. Ankara, 1956, Türk Tarih Kurumu B., s. 13.

20 Abdülkadir (İNAN), Yağmur duası, Çömçe Gelin. HBH II, 14, 1930, s. 38.

21 Mehmet Halid BAYRI, Konya'da Yağmur Duası. TAN I, 10, 1942, s. 9.

22 THASDD, s. 58.

23 Osman BALKIR, Balıkesir ve köylerinde Özel Görenek ve İnanmalar. Balıkesir, 1935, İl B., s. 56 ve 57.

24 Hasan Tahsin OKUTAN, Şebinkarahisar. s. 365.

25 (İNAN), op. cit. s. 13.

26 İbid. s. 14.

27 Bu makaledeki bibliyografyanın büyük çoğunluğu.

28 THASDD, s. 58.

29 Veysel ARSEVEN, Kırşehir'de İnanmalar II TFA IV, 81, 1956, s. 2295.

30 O.S ADAL, Savur'da yağmur duası. TFA VI, 141, 1961, s. 2366.

31 Mustafa UZ, Taş Yazma. TFA III 65, 1954, s. 1039.

32 Halis Turgut CİNLİOĞLU, Tokat'ta Yağmur Duası I. TFA VI, 138, 1961, s. 2304.

33 Mehmet KARDEŞ, Tortum'da halk inanmaları. İstanbul, 1961 Ekin, B., s. 35.

34 Doçent Dr. İbrahim YASA, Hasanoğlan köyü. Ankara, 1955, Doğuş L. M. s. 218.

35 Ömer Kemal AGAR, Maden İli. İstanbul, 1938, Ülkü B., s. 69.

36 (İNAN), op. cit. s. 13.

37 THASDD, s. 74.

38 Yalman YALGIN, op. cit. s. 53

39 BAYRI, op. cit. s. 9

Halk, kuraklığı bazı sebeplere bağlamaktadır. Bu sebeplerin başlıcaları aşağıda gösterilmiştir :

- 1) Mezarın dışında **insan kemiği** bulunması (Erzurum)⁴⁰.
- 2) Mezarlığa **ekmek** atılması (Balıkesir ve köyleri)⁴¹.
- 3) Elllerinde fazla miktarda zahire bulunmakta olan bazı tacir ve simsarların, o yılın kurak olmasını sağlamak amacıyla, **ekmekten insan tasvircikleri** yaparak mezar ve apteshanelere atmaları (Soma)⁴².
- 4) Bazı tüccarların **hamurdan bebe** yaparak lâğıma koymaları (Ankara)⁴³
- 5) Ayak yoluna **saman, mushaf** parçası atılması (Ankara)⁴⁴.
- 6) Bazı hasis kişilerin, ellerindeki buğdayları pahalı satmak amacıyla, kıtlık olmasını temin etmek üzere, ekme parçaları üzerine **sihirsels yazılar** yazarak, bunları pisliğe atmaları (Erzurum)⁴⁵.
- 7) Bir kısım tüccarın, **hamurdan yaptıkları beşiği** sallamaları (Ankara)⁴⁶.
- 8) Köy yüzü alanlar'ın (Aşarcı), o yılki mahsulün bereketine mani olmak amacıyla, üzerlerine kırkar iğne saplamış oldukları **Kırk sabunu**, Halfetteki yahut o civardaki hayrat kuyularından birine atmaları (Sivas)⁴⁷.
- 9) Kasapların ihtiyaçtan fazla hayvan kesmeleri veya ölmüş hayvan eti satmaları (Soma)⁴⁸.
- 10) Tütün, afyon gibi yağmurdan zarar gören mahsulün rençberleri, yağmurun yağmasını önlemek üzere, büyücülere okutturmuş oldukları **ekmek kırıntılarını** cami'de mihraba serilmiş olan imam seccadesinin altına koymaları (Soma)⁴⁹.
- 11) Halk inancına göre, yağmur tanelerini yer yüzüne atmakla görevli olan meleklerin uyuya kalmaları (Mersin)⁵⁰.
- 12) Küçüklerin büyüklere saygı göstermemeleri; fuhuşun, cinayetlerin çoğalması; doğruluğun azalması; dinsel bağların gevşemesi; dinsel görevlerin yerine getirilmemesi; Hak'kın emirlerinin dinlenilmemesi; kulların fena yollara sapmaları (Kastamonu⁵¹, Isparta⁵², Konya⁵³, Ankara⁵⁴, Balıkesir ve köyleri⁵⁵).

40 Abdülkadir (İNAN), Yağmur duası, Çömçe gelin. HBH II, 14, 1930, s. 18

41 Osman BALKIR, Balıkesir ve köylerinde özel görenek ve inanmalar. Balıkesir, 1935, İl. B., s. 53

42 Şerif NECATI, Soma'da Yağmur Duası. HBH IX, 108, 1940, s. 297.

43 Hamit KOŞAY, Ankara Budun Bilgisi. Ankara, 1936, ulus B., s. 199

44 İdem.

45 (İNAN), op. cit. s. 15.

46 KOŞAY, op. cit. s. 199.

47 Vehbi Cem AŞKUN, Sivas Folkloru II. Sivas, 1943, Kâmil B., s. 49.

48 NECATI, op. cit. s. 297.

49 İdem

50 Burhanettin ÇETE, Mersin'in Tepe Köyünde Dodu. TFA III, 67, 1955, s. 1068

51 Mehmet CANDAN, Kastamonu'da yağmur Duası. TFA VI, 140, 1961, s. 2342.

52 M. Halit BAYRI, Isparta'da Yağmur Duası. ÜN VIII, 91-96, 1941-1942, s. 1285.

53 BAYRI, Konya'da Yağmur Duası. s. 8.

54 Rifat TURGAY, Ankara'da Yağmur Duası. TFA VI, 143, 1961, s. 2415.

55 BALKIR, op. cit. s. 53.

Yağmur duasına, genel olarak, **nisan** (Şebinkarahisar ve civarı⁵⁶, Isparta⁵⁷), **mayıs** (Sün "Elâziz"⁵⁸, Tokat⁵⁹) aylarında veya **ilkbahar sonu** ile **yazın** (Balıkesir ve köyleri)⁶⁰, **hıdırellez günü** ile hıdırellezi takip eden ilk **cuma** günü (Bergama ve köyleri)⁶¹ yahut uygun görülecek bir **çarşamba** (Kadirli)⁶², **perşembe** (Tokat)⁶³, **cuma** (Soma)⁶⁴ günleri kuşluk'tan (Horan "Ankara")⁶⁵ yahut sabah namazından önce (Dursunbey)⁶⁶ veya sonra (Soma)⁶⁷ sabahın erken saatlerinde (Tokat)⁶⁸ veya akşam vakti (Harkaçtıği "Kadirli"⁶⁹, Gaziantep⁷⁰) çıkarılmaktadır.

Köyün ihtiyarları ile ileri gelenleri ve köy imam, bir araya gelerek hangi gün yağmur duasına çıkılacağını kararlaştırırlar (Hasanoğlan "Ankara",⁷¹ 'Isparta'⁷²). Karar, tellallar vasıtasıyla halka; öğretmenler vasıtasıyla öğrencilere duyurulur. Ayrıca, koyun, sığır sahiplerine de haber verilir (Tekirdağ)⁷³.

Çocuklar yapacakları yağmur duası gününü, kendi başlarına tesbit ederler (Şebinkarahisar ve çevresi)⁷⁴.

Yağmur duasına çıkılmadan bir (Kastamonu⁷⁵, Tekirdağ⁷⁶) *veya bir kaç* (Isparta)⁷⁷ *gün önce, aşağıda gösterilmiş olan hususlardan bir veya bir kaçını yerine getirilmektedir:*

- 1- Üç gün **oruç** tutulur (Bayındır "Ankara")⁷⁸,
- 2- **Mevlût** okutturulur (Sindel)⁷⁹,
- 3- Halk camilerde toplanır (Isparta⁸⁰, Bergama ve köyleri⁸¹),

56 OKUTAN, op. cit. s. 365.

57 BAYRI, op. cit. s. 1286.

58 ERDENTUG, Sün Köyü'nün Etnolojik Tetkiki. s. 12.

59 CİNLİOĞLU, op. cit. s. 2304.

60 BALKIR, op. cit. s. 60.

61 İbid., s. 60.

62 UZ, op. cit. s. 1039.

63 CİNLİOĞLU, op. cit. s. 2304.

64 NECATİ, op. cit. s. 298.

65 TURGAY, op. cit. s. 2415.

66 Ragıp BEYCELİ, Dursunbey Kasabasına Ait Bir Kaç Not. HBH IX, 106, 1940, s. 252.

67 NECATİ, op. cit. s. 298.

68 CİNLİOĞLU, op. cit. s. 2304.

69 UZ, op. cit. s. 831.

70 (İNAN), op. cit. s. 337.

71 Doçent. Dr. İbrahim YASA, Hasanoğlan Köyü. s. 218.

72 BAYRI, Isparta'da Yağmur Duası. s. 1286.

73 Salim Sami İŞÇİLER, Tekirdağ'da Yağmur Duası. TFA VII, 145, 1961, s. 2479.

74 OKUTAN, op. cit. s. 365.

75 CİNLİOĞLU, op. cit. s. 2342.

76 İŞÇİLER, op. cit. s. 2479.

77 BAYRI, op. cit. s. 1286.

78 Mithat ATAKURT, Urfa. s. 10.

79 Doçent Dr. İbrahim YASA, Sindel Köyü. Ankara, 1960, Balkanoğlu Matbacılık L.Ş, s. 96.

80 Mehmet Ali TÜTÜNCÜ, Isparta'da Halk İnanmaları. HBH X, 120, 1941, s. 279.

81 BALKIR, op. cit. s. 59.

4- Yağmur duasında kullanılmak üzere, değişik şekillerde **taş** veya **kum** toplanır:

a) Köyde, **taş sayan'lar** araştırılır. Bunlar, dere boylarına giderek, oralarda buldukları nohut büyüklüğündeki taşları toplarlar. Taş toplama işi bitince, toplanan taşlar yüzer yüzer sayılır. Bütün taşların ne bir eksik ne bir fazla 70.000 tane olması şarttır. Çuvallarla köye getirilen bu taşları köy hocası teker teker:

— *Ey ulu Tanrı... kulların kederlidir ... Yağmur indir... Bütün mahlûklarına dağıt. ..* duasıyla okuyup üfler ve dişlerini değıdirmemek şartıyla yalar (Bayındır "Ankara")⁸².

b) Halk camide toplanır. Namaz kılınır. Dualar edilir. Daha önceden derelerden toplanarak getirilmiş olan 70.000 adet taş, cemaatin önüne konur. Herkes nasibine düşen taşın üzerine:

— *Ve hüvellezi yünezzilül gayse .. .* ayetini okur ve ondan sonra elindeki taşı yalar. 70.000 taş bu şekilde okunup yalandıktan sonra, **yedi** ayrı torbaya doldurulur (Konya)⁸³.

c) Esnaf ile halk birleşerek, temiz ve ayak basmadık yerlerden herbiri nohut veya fındık büyüklüğünde olan 70.000 tane **çakıl taşı** toplarlar. Toplanan bu taşlar, bundan sonra, camiye getirilir. Camide, bu taşlar, kendisine güvenilen bir şahsa teslim edilir. Bu şahıs, teslim aldığı taşları, çok dikkatli bir şekilde tam **üç** defa sayar. Sayımın neticesinde, taşların, ilk topladıkları sırada tesbit edilmiş olan 70.000 rakkamına tıpa tıp uygun olmaları lâzımdır. Bundan sonra taşlar orada hazır bulunan hafızlara teslim edilir. Her hafız kendi payına düşmüş olan taşları okur ve yalar. Bu iş de bitince taşlar, bu sefer çevrede dindarlıkları ile tanınmış kimselere verilir. Bunlar, hisselerine düşen taşları birer çuvala doldurduktan sonra, bu çuvalların ağızlarını güzelce bağlarlar. Böylece taş toplama ve sayma işlemi son bulur (Uluborlu)⁸⁴.

d) Bu bölgede, taş toplama faaliyetini çevrenin esnafı ile usta başları idare ederler. Taş toplamada kendilerine görev verecekleri kimselerin **abdestli** ve **teiniz** olmalarına son derece dikkat ederler. **Taş toplayıcı** adı verilen bu gibi kimseler, çay kenarlarına giderek, orada, nohut büyüklüğünde olan taşları toplarlar. Toplanan taşların 70.000 tane olması şarttır. Bu sayıda taş temin edildikten sonra, bu taşlar 10 adet kıl torbaya doldurulur. Her torba, çiftçilikle uğraşan bir delikanlının sırtına yüklenir. Bu on delikanlı, yüklerini genel olarak, **büyük camiye**; nadiren **Namazgah** adı verilen yere kadar taşırlar. Bu sırada, halk, camide veya Namazgah'ta 7 gurup halinde toplanmış bulunmaktadır. Getirilen 10 torba taş açılarak **yedi** kısma ayrılır ve her bir kısım guruplardan birinin önüne dökülür. Guruplardaki şahıslar, paylarına düşen taşların herbiri üzerine besmele ile birlikte dua okurlar. Okunan taşları her gurup bir çuvala doldurur. Yalnız her çuvalda 10.000 tane taşın bulunmasına çok dikkat etmek lâzımdır. Bu şekilde

82 Naki TEZEL, Ankara'nın Bayındır Köyünde Yağmur Duası. ÜLK XI, 126, 1946, s. 10.

83 BAYRI, Konya'da Yağmur Duası. s. 9.

84 SAİT, Uluborlu'da Yağmur Duası. HBH I, 11, 1930, s. 18.

hazırlanan 7 çuvalın ağzı sıkıca bağlanır. Bundan sonra, hep birlikte **iki** rekât namaz kılınır ve dua edilir.

İçinde taş bulunan çuvalların çiftçi gençler tarafından halkın toplandığı Büyük cami veya Namazlığa taşınması sırasında, kasabanın ihtiyar kadınları evlerinde iki rekât namaz kılıp dua etmek suretiyle, yalnız erkekler tarafından yapılan **taş sayma merasimine** iştirak etmiş olurlar (Isparta)⁸⁵.

e) 4000-5000 kadar olan taş veya nohuda dua okunur (Horan "Ankara")⁸⁶.

f) Okul çocukları, kırlardan topladıkları ufak taşları, sepet ve torbalarla taşırlar (Tekirdağ)⁸⁷.

j) Bir torba **kum** okunur (Acıpayam "Denizli")⁸⁸.

5- **At kafasına** dua yazılır (Konya⁸⁹, Horan "Ankara"⁹⁰, Acıpayam⁹¹).

6- **Kepeçcik bebekler** hazırlanır (Harkaçtığı "Kadirli"⁹², Şebinkarahisar ve çevresi⁹³).

7- **Tuz** kavruarak suya atılır (Mersin)⁹⁴.

8- Birden fazla karısı olan kimselerin **ayakkabıları** ıslatılır (Böyle kimseler uğursuz sayılırlar) (Mersin)⁹⁵.

9- İçinde ölü taşınan **sal** (tabut) suya atılır (Mersin)⁹⁶.

10- Yeni evliler zorla suya batırılır (Böylece bu gibilerin temizlikleri sağlanmış olur) (Mersin)⁹⁷.

11- Suda kaplumbağa ıslatılır (Mersin)⁹⁸.

12- Hocalardan biri, gizlice **kırk** boğumlu **filiz** bulup, filizin **gözlerinden** herbirine birer **yasin** okur (Konya)⁹⁹.

13- Yemek pişirilir (Hal)¹⁰⁰.

Yağmur duasına guruplar halinde çıkılmaktadır. Bu guruplar:

1- *Halktan,*

2- *Yalnız çocuklardan, olmak üzere iki şekilde meydana gelmektedir*

1- *Halktan meydana gelen guruplar:* böyle bir guruba yerine göre bir veya bir kaç komşu köy iştirak etmektedir (Kadirli¹⁰¹, Bergama ve köyleri¹⁰²,

85 BAYRI, op. cit. s. 1286.

86 TURGAY, op. cit. s. 2415.

87 İŞÇİLER, op. cit. s. 2479.

88 Orhan Acıpayamli tarafından derlenmiştir.

89 BAYRI, Konya'da Yağmur Duası, s. 9.

90 TURGAY, İbid.

91 ACIPAYAMLI, İbid.

92 UZ, op. cit. s. 831.

93 OKUTAN, op. cit. s. 365.

94 ÇETE, op. cit. s. 1069.

95 İdem

96 İdem

97 İdem

98 İdem

99 BAYRI, İbid. s. 9.

100 ERDENTUG, Hal Köyü'nün Etnolojik tetkiki. s. 14.

101 UZ, op. cit. s. 1039.

102 (İNAN), op. cit. s. 59.

Sindel¹⁰³; Isparta¹⁰⁴). Büyükçe bir gurubu, başta müftü, imam, hoca, hafız, hacı ve köyün ileri gelenleri olmak üzere zengin, fakir, erkek, kadın büyük bir halk kütlesi teşkil etmektedir (Balıkesir ve köyleri¹⁰⁵, Hasanoğlu "Ankara"¹⁰⁶, Dursunbey¹⁰⁷, İstanbul¹⁰⁸, Tokat¹⁰⁹, Reşadiye¹¹⁰, Bergama ve köyleri¹¹¹, Savur¹¹²).

Yağmur duasına iştirakleri en çok istenen kimseler:

a) *Yetim çocuklar,*

b) *Dul kadınlar,*

c) *Yaşlı erkeklerdir.* Bu gibilerin dualarının Allah yanında daha makbul olduğuna inanılmaktadır (Kastomonu).¹¹³

Bazı yerlerde dualara yalnız erkekler çıkmaktadır (Maden).¹¹⁴ Yağmur duasına çıkacak gurup ne kadar kalabalık olursa, o nisbette makbul kabul edilir (Kastomonu).¹¹⁵

Guruplara, genel olarak, çobanlar da sürüleri ile katılmaktadırlar (Dursunbey¹¹⁶, Savur¹¹⁷).

2- *Yalnız çocuklardan meydana gelen guruplar:* 8 ile 13 yaşları arasında bulunan 8-10 kadar çocuk bir araya gelmek suretiyle özel bir dua gurubu meydana getirirler (Şebinkarahisar ve çevresi¹¹⁸, Dursunbey¹¹⁹).

Yukarıda özellikleri arzedilmiş olan 2 gurubun birleşerek bir tek gurubu meydana getirebileceğini gösteren bir örnek de tesbit edilmiştir (Sün)¹²⁰.

Hazırlıklar yapıp yağmur duası için gerekli araçlar temin edildikten sonra, halk'tan meydana gelen I. gurup, toplu bir halde (Horan 'Ankara'¹²¹, Bergama ve köyleri¹²², Soma¹²³), binek veya yaya olarak (Tokat)¹²⁴, insanlarla hayvanlar bir arada (Hasanoğlu 'Ankara')¹²⁵ yağmur duasının yapılacağı yere doğru-şu özellikleri de göstererek-harekete geçer:

103 YASA, Sindel Köyü. s. 96.

104 BAYRI, Isparta'da Yağmur Duası. s. 1287.

105 BALKIR, Balıkesir ve köylerinde özel görenek ve inanmalar, s. 55.

106 YASA, Sindel Köyü. s. 218.

107 BEYCELİ, Dursunbey Kasabasına ait bir kaç not. s. 252.

108 Celâl MUSAHİPZADE, Eski İstanbul Yaşayışı. İstanbul, 1946, Türkiye Y, s. 34.

109 CİNLİOĞLU, Tokat'ta Yağmur Duası. s. 2304.

110 Osman BOLULU, Reşadiye'de İnançlar. TFA IV, 88, 1956.

111 BALKIR, op. cit. s. 59.

112 ADAL, Savur'da Yağmur Duası. s. 2366.

113 CANDAN, Kastamonu'da Yağmur Duası. s. 2342.

114 AGAR, Maden İli. s. 69.

115 İbid.

116 BEYCELİ, op. cit. s. 252.

117 ADAL, op. cit.

118 OKUTAN, op. cit. s. 365.

119 BEYCELİ, İbid.

120 ERDENTUG, Sün Köyü'nün Etnolojik Tetkiki. s. 12.

121 TURGAY, Ankara'da Yağmur Duası. s. 2415.

- 1- Yürüyüş esnasında elbiseler **ters** giyilir (Savur)¹²⁶,
- 2- Müftü çobanlarla beraber hayvan sürüsünün önünde veya arkasında bulunur (Savur¹²⁷, Hasanoğlan, Ankara¹²⁸),
- 3- Kurbanlar önde, taş çuvalları ile yüklü hayvanlar arkadadır (Bayındır 'Ankara'¹²⁹, Uluborlu¹³⁰),
- 4- Taş dolu torbalar, çiftçi gençler tarafından nöbetleşe taşınmaktadır (Isparta¹³¹),
- 5- Halk (Isparta¹³², Uluborlu¹³³) ve taş dolu torbaları taşıyan gençler (Konya¹³⁴, Uluborlu¹³⁵), **ilâhi** söylemektedirler:

a) *Derilip geldim kapına ey rahim bari hüda,
Sen kerimsin, sen rahimsin ya ilâhel âlemin,
Asî kulların ne yapsın senden olmazsa ata?
Sen kerimsin, sen rahimsin ya ilâhel âlemin.
Her nebatat ve hububat cümlesi açtı dehan,
Rahmet etmezsen ilâhi her biri eyler fiğan,
Senden özge kimsemiz yok ya ilâhei elaman,
Sen kerimsin, sen rahimsin ya ilâhel âlemin.
Sabrımız yoktur ilahi cümlemiz olduk fena,
Sen yarattın cümlemizi herkese verdin gıda,
Senden isteriz hepimiz rabbena fağfirlena,
Sen kerimsin, sen rahimsin ya ilâhel âlemin.
Her ne dersen ya ilâhi emrine fermanberiz,
Asî, mücrim kullarız biz hem dil hayrandeyiz,
Birliğine şüphemiz yok cümlemiz imandayız,
Sen kerimsin, sen rahimsin ya ilâhel âlemin
Sabrımız çoktur ilâhi biz bize ettik cefa,
Cennetin için yarattın cümlemiz bulsun sefa,
Rahmetin bil'alemindir ol habibin Mustafa,
Hürmetine rahmet eyle ya ilâhel âlemin,
Sen kerimsin, sen rahimsin ya ilâhel âlemin.
Çünkü şeytanı müvesvis herkese etti hulul,*

122 BALKIR, op. cit. s. 59.

123 NECATİ, Soma'da Yağmur Duası. s. 298.

124 CİNLİOĞLU, op. cit. s. 2304.

125 YASA, Hasanoğlan Köyü. s. 218.

126 ADAL, İbid.

127 İdem.

128 YASA, İbid.

129 TEZEL, Ankaranın Bayındır Köyünde Yağmur Duası. s. 10.

130 SAİT, Uluborlu'da Yağmur Duası. s. 16.

131 BAYRI, Isparta'da Yağmur Duası. s. 1285.

132 BAYRI, İbid. s. 1286.

133 SAİT, İbid.

134 BAYRI, Konya'da Yağmur Duası. s. 9.

135 SAİT, İbid.

*Sabrimıza bakma yâreb rahmetin ide nuzul,
Muhtekirler kare geysün cümlesi olsun melâl,
Sen kerimsin, sen rahimsin ya ilâhel âlemin.*

- b) *Îlâhi doğrulup geldik kapına,
Kerimsin arzı halim var tapuna,
Îlâhi sen ganisin biz fakiriz,
Semadan bize indir rahmetini,
Kuru yerlerde bitir nimetini.*

6- Gurubun önünde güzel sesli bir hoca veya hafız; hafızın arkasında hocalar; hocaların arkasında ikişer ikişer dizilmiş okul talebeleri bulunur. En arkada da halk gelir. Öndeki hoca yahut hafız ile bir kaç çocuk ilâhi okurken diğer çocuklarla cemaat:

- *Amiiiiiiin* diye bağıırır. Bu sırada çocukların elleri, yağmur yağışını gösterir vaziyette yere çevrik olup aşağı-yukarı yönlerde oynamaktadır (Balıkesir ve köyleri)¹³⁶.

Yalnız çocukların bir araya gelmesinden doğan 2. gurup ise, yağmur duası için buldukları yerin dışına çıkıp herhangi bir yere gitmezler. Bunların hazırlıkları ile duaları, çok defa, bir arada olur.

7- Halk, **çift ve üvendereleriyle** birlikte yağmur duasının yapılacağı yere giderler. Bu gidiş **üç** kere tekrarlanır (Acıpayam)¹³⁷.

Yağmur duasının yapıldığı yerler değişik niteliktedir. Bunlar bir mezarlık, bir yatır, bir değirmen veya bir su kaynağı yanındaki geniş arazi parçası olabileceği gibi, herhangi bir düzlük de olabilir. *Dua yerleri, genel olarak, yüksek mevki-lerdir.*

Yalnız çocukların bir araya gelmesinden doğan guruplar ise, dua sırasında, bağlı buldukları meskûn yerin, sokaklarından dışarıya çıkmamaktadır.

Aşağıdaki örnekler, köy dışında bulunan dua yerlerinin durumlarını açık bir şekilde göstermektedir:

- a) Yüksek tepeler (Horan 'Ankara')¹³⁸,
b) Yüksekçe bir yer (Kırşehir)¹³⁹,
c) **Okvama'lar** (Maden)¹⁴⁰,
d) Soğuksu'da bulunan Kerasye'nin yanındaki yüksek tepe (Trabzon)¹⁴¹,
e) Marul Çayırındaki Kurban Tepesi (Tokat),¹⁴²
f) Mezarlık (Horan 'Ankara')¹⁴³,
g) Namazgah adı verilen mezarlık (Tekirdağ)¹⁴⁴,

136 BALKIR, op. cit. s. 54.

137 Orhan ACIPAYAMLI tarafından derlenmiştir.

138 TURGAY, op. cit. s. 2415.

139 ARSEVEN, Kırşehir'de İnanmalar II. s. 2295.

140 AGAR, op. cit. s. 69.

141 (İNAN), Birinci ilmî Seyahate Dair Rapor. s. 39.

142 CİNCİOĞLU, op. cit. s. 2304.

- h) Dua taşı isimli yer (Dursunbey)¹⁴⁵,
- i) Namazgah ile Musalla'lar (Soma)¹⁴⁶,
- k) Hasan Dede düzlüğü (Kadirli)¹⁴⁷,
- l) Hayır Yeri adı verilen yer (Bergama ve köyleri)¹⁴⁸,
- m) Gümüşlü Kümbet'teki Gümüşlü Veli'nin türbesi (Erzurum)¹⁴⁹,
- n) Dede taşı (Sindel)¹⁵⁰,
- o) Erenler, Yediler, Kırklar tepelerindeki velilerin türbeleri (Isparta)¹⁵¹.
- p) Türbe Önü (Kastomonu)¹⁵²
- r) Hüseyin Baş değirmeni (Isparta)¹⁵³,
- s) Değirmen Çayı (Konya)¹⁵⁴,
- t) Hamurcuk Pınar (Bayındır'Ankara')¹⁵⁵,
- u) Kır (Çorum)¹⁵⁶,
- v) Camra (Gümüşhane)¹⁵⁷,
- y) Değirmen Önü (Acıpayam),¹⁵⁸
- z) Hoca Seyit Mezarlığı (Sün).¹⁵⁹

Memleketimizde yapılmakta olan yağmur dualarını iki kısma ayırmak suretiyle inceleyeceğiz:

I) Halk tarafından yapılan yağmur duaları:

Bu kısımdaki duaları - tatbikatları sırasında kullanılan maddeleri göz önünde bulundurmamak suretiyle - tekrar 6 kısma ayırarak mütalea etmekteyiz:

- a) *Dua ile ilgili olan yağmur duaları,*
- b) *Taş ile ilgili olan yağmur duaları,*
- c) *Hayvan ile ilgili olan yağmur duaları,*
- d) *İnsan ile ilgili olan yağmur duaları,*
- e) *Bitki ile ilgili olan yağmur duaları,*
- f) *Aygıt ile ilgili olan yağmur duaları.*

II) Yalnız çocuklar tarafından yapılan yağmur duaları:

Bu çeşit yağmur dualarını, yukarıdaki esasları dikkat nazarına almak şartıyla, üç kısma ayırmak mümkün olmaktadır:

- 143 TURGAY, op. cit. s. 2415.
- 144 İŞÇİLER, Tekirdağ'da Yağmur Duası. s. 2479.
- 145 BEYCELİ, op. cit. s. 252.
- 146 NECATİ, Soma'da Yağmur Duası. s. 298.
- 147 UZ, op. cit. s. 1039.
- 148 BALKIR, op. cit. s. 59.
- 149 (İNAN), op. cit. s. 15.
- 150 YASA, Sindel Köyü. s. 96.
- 151 BAYRI, Isparta'da Yağmur Duası. s. 1287.
- 152 CANDAN, op. cit. s. 2342.
- 153 TÛTÛNCÛ, Isparta'da Halk İnanmaları, s. 279.
- 154 BAYRI, Konya'da Yağmur Duası. s. 9.
- 155 TEZEL, op. cit. s. 10.
- 156 KARAMUK, Çorum'da Yağmursuzluk ve Halktaki İnanmalar. s. 856.
- 157 (İNAN), op. cit. s. 39.
- 158 ACIPAYAMLI tarafından derlenmiştir.
- 159 ERDENTUG, Sün Köyü'nün Etnolojik Tetkiki. s. 12.

- a) *Yapma bebeklerle ilgili olan yağmur duaları,*
- b) *Çocuklarla ilgili olan yağmur duaları,*
- c) *Hayvanlarla ilgili olan yağmur duaları.*

I) Halk tarafından yapılan yağmur duaları:

1) Dua ile ilgili olan yağmur duaları:

a) Toplu bir halde Dua Taşı'na gidilir. Buraya, aynı zamanda, sürüler de götürülür. Toplantıda, ilk olarak, imamlar, müezzinler kur'an okurlar. Daha sonra duaya geçilerek, Allah'tan rahmet istenir. Bu sırada, orada bulunanlar, avuç içleri yere bakmak şartıyla ellerini ileriye doğru uzatır ve:

-*Amin, amin, amin...* diye bağışırlar.

İnsanların çıkardıkları bu seslere, sürüdeki hayvanların meydana getirdikleri sesler karışarak ortalık ana baba gününe döner.

Yağmur duası 3 gün devam eder (Dursunbey).¹

b) **Yatırlara** gidilir, namaz kılınır (Erzincan).¹⁶¹

c) Alay halinde büyük yatırlara gidilir. Bunlardan yardım istenir. Yatırın baş tarafına, annelerinden uzaklaştırılmış olan kuzu ve buzağılar getirilir. Halkın inanişine göre, buzağuların bağırması ve kuzuların melemeleri sayesinde, cenabı hakkın başışı kazanılmaktadır (Balıkesir)¹⁶².

d) Geniş bir düzlükte toplanılır . Yüzler kibleye çevrilir. Avuç içleri yere bakmak ve parmaklar birbirinden uzakta bulunmak üzere, eller ileri doğru uzatılır. Böylece dua edilir (Sivas)¹⁶³.

e) Yağmur duasına katılmak üzere **Hayır duası** isimli yere gelenler, yüzlerini kibleye döndürerek, hocalarını dinlemeğe başlarlar. Bu sırada, eller, avuç içleri yere dönük olarak, ileri doğru uzatılmıştır. Halk, her duanın sonunda:
- *Amin, amin...* demektedir.

On **beşe** yakın hoca ile yapılan olduğu, yağmur duası töreni olmuştur (Bergama ve köyleri)¹⁶⁴.

f) Toplu bir halde Gümüşlü Kümbet veya Kars Kapısı'na gidilir. Burada namaz kılınıp dua edilir (Erzurum)¹⁶⁵.

g) Halk, yağmur duasında **ellerinin tersiyle** dua eder. Dua esnasında çocukların papuçları **ters** giydirilir (Seydişehir)¹⁶⁶.

h) Hocalarla hacılar dua ederler (Reşadiye).¹⁶⁷

i) Yüksek bir yerde **Hacet duasına** çıkılır. **Kurban** kesilir. Dua edilir (Kırşehir).¹⁶⁸

160 BEYCELİ, op. cit. s. 252.

161 (İNAN), op. cit. s. 14.

162 BALKIR, op. cit. s. 55.

163 AŞKUN, Sivas Folkloru II. s. 50.

164 (İNAN), op. cit. s. 15.

165 İdem.

166 Prof. Abdülkadir İNAN, Türlü Törenlerde Ters Giyme Âdeti. TFA V, 116,1959, s. 1861.

167 BOLULU, Reşadiye'de İnançlar, s. 1397.

168 ARSEVEN, op. cit. s. 2295.

k) Köyün yakınında bulunan tepede namaz kılınır, dua edilir (Tekirdağ)

l) Halk yağmur duasını camide yapar (Tekirdağ)¹⁷⁰.

m) Hocalar ile ahali **istikza namazına** çıkarak dua ederler (Uluborlu)

n) Büyük camilerde kılman **farz namazı** bitince, cemaat ayağa kalkar. Herkes, avuç içleri yere bakmak şartıyla, ellerini ileriye doğru uzatır. İmam, yağmur duasını okurken, halk:

- *Amin... Amin...* diye bağırır (Uluborlu)¹⁷².

o) Yağmur duasının yapılacağı kırlık alanda koyunlar bir tarlanın içine, kuzularla çocuklar diğer bir tarlanın içine ayrılır. Hoca duaya başlar. Duanın muhtelif yerlerinde hoca efendi, ellerini halkla beraber, yukarı kaldırır, acıklı bir sesle tanrıdan merhamet diler ve yağmur ister. Hep birlikte feryat edilir. Bu feryat üzerine koyunlar bağırır. Annelerinin sesini duyan kuzular uzun uzun melerler. Çocuklar da mahallelerde yaptıkları bağırışmaları tekrar ederler. Bu sırada kurban kesilir (Çorum).¹⁷³

ö) Sultan Selim tepesine gidilerek dua edilir (Hopa)¹⁷⁴.

p) Yağmur duasına çıkılır (İsparta)¹⁷⁵.

r) Musalla'ya gidilerek, kuru toprak üzerinde, sabah namazı kılınır. Kur'an okunur. Dua edilir. Yalnız, bu ilk duayı, bir arap'a yaptırmayı tercih ederler. Tören aynı şekilde, üç gün devam eder. Bir farkla, ikinci ve üçüncü günlerdeki dualar, bizzat, yerli şahıslar tarafından yapılır.

Dua sırasında avuçlar, semaya doğru açılmaz. Avuç içleri ile parmaklar yere dönüktür (Avuç içlerinin yere bakmasını halk "*yağmurun duası topraktır*" sözleri ile izah etmektedir).

Dua yapılırken elbiseler **ters** giyilir (Konya).¹⁷⁶

s) Üç gün süren tören esnasında **Nafile Orucu** tutulur. Fakirler himaye edilir. Kahvehanelerde kâğıt, tavla ve domino gibi oyunların oynanması yasaklanır. Hacet Namazı'na çocuklu kadınların, kuzulu hayvanların ve Allanın yanında çocuklar kadar masum defterine geçen, belleri bükük ihtiyar kadınlarla erkeklerin, iştirakleri sağlanır. Kadınlar çocuklarını yere bırakarak feryat ederler. Koyun ve keçilerin yavruları, analarından uzaklaştırılmak suretiyle, meletilir. Vaiz, taş minder'de türkçe ve arapça dualar okur. Halkı tövbe ve istiğfar etmeye davet eder. Cemaat, hıçkırıklar içinde:

- *Amin...* der.

169 İŞÇİLER, op. cit. s. 2479.

170 İdem.

171 SAİT, Uluborlu'da Yağmur Duası. s. 16.

172 İbid. s. 15.

173 KARAMUK, op. cit. s. 856.

174 İNAN, op. cit. s. 39.

175 BAYRI, İsparta'da Yağmur Duası. s. 1287.

176 BAYRI, Konya'da Yağmur Duası. s. 8.

Yağmur duasında, eller , omuz hizasına kaldırılırken parmak uçları yere doğru sarkıtılır. Küskünler barışır. Kadınlar, dua'ya iştirak ettikleri halde, toplulukla beraber namaz kılamazlar.

Son hacet namazında, yalnız imam, cüppesini **ters** çevirmektedir (Bu hareketle, içteki kötülükler, Allaha karşı ters çevrilmiştir).

Eskiden, müslüman olmıyanlar da, ayrıca yağmur duasına çıkarlarmış. Bu taktirde, mutlaka yağmur yağarmış. Çünkü, bu gibilerin kötü nefesleri, yağmur tanelerini yer yüzüne gönderen melekleri rencide edermiş. Melekler de:

- *Yarabbi, biz bu günahkâr gâvurların ağız kokularından bızır kaldık. İstediklerini verde kurtulalım* derlermiş. Tanrı da duayı kabul ederek yağmur yağdırmış (Uluborlu)¹⁷⁷.

2— Taş ile ilgili yağmur duaları:

a) Talebeler topladıkları taşlardan en güzel kabul ettikleri bir kaç tanesini suya attıktan sonra dua okurlar (Erzurum)¹⁷⁸.

b) Yağmur duasına çıkılan yerde 7000 tane küçük taş toplanır. Bu 7000 taşın herbiri üzerine:

- *La yünezzül gayri min badi mekâneti ve yensiru rahmetiki ve hüvel hamit...* ayeti okunur. Dua bitince bu taşlar suya atılır. Bundan sonra, yağmur yağması için bir daha dua edilir. Yağmur duasını yapanlar arasında Kur'anı Kerimi okuyanların çok olmasına, bilhassa dikkat edilir (Savur)¹⁷⁹.

c) Dua yerinde 3000-5000 kadar taşa dua okunur. Daha sonra, orada bulunanlar:

- " *Ya rabbim; peygamber efendimiz, evliyalar, habibler, dilsiz hayvanlar, günahsız ve masum insanlar hürmetine bizi rahmetinden mahrum etme*" diye bağıışırlar.

Okunan taşlar bir torbaya doldurulur. Torbanın ağzı sıkıca bağlandıktan sonra torba akar su içine atılır. Yalnız, torba kendisine daha önce tutturulan bir sicim yardımıyla, dere kenarına çakılmış olan bir kazığa raptedilir (Horan 'Ankara')¹⁸⁰.

d) Dua yeri olan Hasan Dede'ye varıldıktan sonra, **bir** rekât namaz kılınır. Namazı hep birlikte yenen yemek takip eder. Bu arada hoca, halkla sohbet eder. Yemek ve sohbet sona erer ermez, **taş yazma merasimine** geçilir. Bu merasime iştirak edenler, istisnasız, çamaşır ve şapkalarını **ters** giyerler. Taylar kısıraklarından, çocuklar annelerinden uzaklaştırılır. Bu garip hareketin bir sonucu olarak, taylar kişnemeğe, çocuklar ağlaşmaya başlarlar. Anneler ise bu gürültüler arasında dua edip Allaha yalvarırlar. Sıra taşları yazmağa gelir. Yazılacak taş tam 70.000 tanedir. Halk tarafından taş yazma adı verilmiş olan bu işlem şu şekilde cereyan eder: Yağmur duasına katılmış olan herkese, elde mevcut olan 70.000 taştan bir miktar verilir. Her şahıs, nasibine düşmüş olan taşları teker teker okur,

177 SAİT, op. cit. s. 18.

178 (İNAN), op. cit. s. 15.

179 ADAL, Savur'da Yağmur Duası. s. 2366.

180 TURGAY, op. cit. s. 2415.

üfler ve yalar. Böylece, taş yazma merasimi sona erer. Yalnız, bu merasimde bulunanlar arasında dua etmesini bilmiyenler varsa, bu gibiler, dizlerinin üzerine çökerek:

- *Lâ...Lâ...Lâ...* diye bağırişirlar.

Bundan sonra, yazılan taşlar bir torbanın içine konarak yakında bulunan akar suyun içine bırakılır (Kadirli)¹⁸¹.

e) Üzerlerine dua okunmuş olan 71.000 tane dere ve çakıltası, bir toba içinde denize veya akar suya bırakılır.

Halk, denize atılan taşların, çok fazla suyla temasta kalmalarından ötürü, dere içine bırakılan taşlara oranla, daha fazla yağmur yağmasına sebep olacaklarına inanmaktadır (Balıkesir)¹⁸².

f) Halk tarafından derelerden toplanan taşlar, okunduktan sonra, suya atılırlar (Hasankale)¹⁸³.

g) Kurban Tepesi adı verilen dua yerine gelen halk, önce öğle namazını kılar, dua eder, kur'anı kerim okur. Sonra, beraberinde getirmiş olduğu 71.000 taşın herbirini ayrı ayrı okur, üfler ve yalar. Bu işlem, ortalama iki saat kadar sürer. Bundan sonra, hocalardan biri halka nasihatta bulunarak, onları, tövbeye davet eder:

- *Allahtan ümit kesilmez. Belki günahlarımızı affeder. Rahmetini bizden esirgemez..der*

Daha sonra, avuç içleri yere dönük bir durumda hakka yalvarılır. Kurban kesilir. Yemekler hazırlanır. Çay kenarında topluca yemek yenir. Okunan taşlar, bir çuvala doldurularak, suya bırakılır. Çuvalın suya daldırıldığı yere, bir nöbetçi dikildikten sonra halk, merasim yerinden ayrılır (Tokat)¹⁸⁴.

h) Dua yerinin muhtelif kısımlarında ateş yakılır. Bu sırada hafızlar Kur'anı Kerim okur. Halk namaz kılar. Herkes birbiriyle helâllaşır. Tövbe edilir. Dış elbiseler ters yüz edilip giyilir. Başlar açıktır. Bir aralık, imam veya hoca, yüksek sesle duaya başlar. Dua başlar başlamaz, halk-tıpkı namaz sonrası duasında olduğu gibi ellerini ileriye doğru uzatarak-duaya iştirak eder. Yalnız, avuç içleri ile parmak uçları yukarıya kalkık olmayıp-tam aksine-yere bakmaktadır. Bu şekilde, hep birlikte, Ulu Tanrıdan af dilenir.

Henüz duanın başlamadığı sıralarda, halk beraberinde getirmiş olduğu hayvanların kuzu ve buzağılarını, annelerinden ayırarak ayrı bir yerde muhafaza eder. Bu hareketin sonucu olarak bağırişmağa başlıyan hayvanların sesleri ayuka çıkar. Bu gürültüye bir de ağlaşan, yalvaran ve:

- *Amin...Amin...* diye dua eden insanların sesleri katılır.

Dua ve gürültüler biter bitmez, orada bulunan genç, ihtiyar, kadın, erkek, nohut veya fındık büyüklüğünde taş toplamağa başlarlar. Toplanan taşların 70.000 tane olmasına son derece dikkat edilir. Toplama işlemi sona erince, 70.000 taş

181 UZ, Taş Yazma. s. 1039.

182 BALKIR, op. cit. s. 58.

183 (İNAN), op. cit. s. 15.

184 CİNLİOĞLU, op. cit. s. 2304.

teker teker okunur, üflenir ve çuvallara doldurulur. Bu çuvalların ağzı iyice bağlandıktan sonra çayın belli bir yerinden suyun içine bırakılırlar (Kastamonu)¹⁸⁵.

i) Bütün hocaların iştiraki ile namazgahta namaz kılınır. Bundan sonra, orada bulunanlar, beraberlerinde getirmiş oldukları taş ve çakılları birer birer yalar ve okurlar (taş sayısının 70.000 olacağına dair bir **söylenti** varsa da, yaşlılardan hiç bir kimse bu miktarı kesin şekilde doğrulayacak bir ifadede bulunamamışlardır). Bu işlem sonuçlanınca, hep birden dua ederek:

- *Aminnnn...* demeğe başlarlar. Bu sırada, beraber getirilen hayvanlar da meleyip böğürmektedirler.

Dua yapılırken, avuç içleri yere bakmak suretiyle, ellerin ileri doğru uzatılması gerektir (Tekirdağ).¹⁸⁶

1) Yağmur duası sırasında, hocalar da dahil, herkes üzerlerinde cüppe, hırka, salta, cepken ve ceket gibi ne varsa hepsini **ters** giyerler. Hoca yağmur duasına başladığı sırada, orada bulunanların hepsi ellerini ileri doğru uzatırlar. Her duanın sonunda hep birlikte:

- *Amin...Amin...* diye bağırırlar.

Dua sırasında, küçük çocuklar taş toplamakla meşgul olurlar. Toplanan taşlar, büyükler tarafından teker teker okunduktan sonra, torbalara doldurulur. Ağızları sıkı bir şekilde bağlanan bu torbalar, dua yerinde bulunan akar suya atılır (İstanbul)¹⁸⁷.

k) Dicle'nin kenar kısımlarından ufak taşlar toplanır. Üzerlerine dua okunan bu taşlar, tekrar suya atılır (Maden)¹⁸⁸.

1) Yağmur duası için toplanan taşlar, dereye atılır. Bundan sonra, orada bulunan yatırın yanında namaz kılınır, kurban kesilir (Hasanoğlan, 'Ankara')¹⁸⁹

m) 7 kat göğe nispetle iyi kalpli ve temiz bir kimse tarafından Erzade'ler Mezarlığı'nın yakınında bulunan Erzade Hamam Yeri'nin 7 tarafından 7 tane taş alınır. Bu taşlar, bir delinin eline verilerek göğe doğru atılır (Şarkî Karagaç 'Isparta')¹⁹⁰.

n) Din âlimleri, hafızlar, hatırlı ihtiyarlar, Hüseyin Paşa Değirmeninin üst tarafında bulunan Kaya Çeşme Musallası'na giderler. Burada, sırtlarındaki elbiseleri çıkarıp **tersine** çevirerek başaşağı ettikten sonra tekrar giyinirler. Bu sırada, evvelce hazırlanmış olan taş torbaları, **değirmen denizliğindeki** özel yerlerine konur. Bundan sonra duaya geçilir. Dua sırasında eller, diğer dualarda olduğu gibi omuz hizasına yakın kaldırılırsa da, avuç içleri göğe açılmaz, par-

185 CANDAN, Kastamonu'da Yağmur Duası. s. 2342.

186 İŞÇİLER, op. cit. s. 2479.

187 MUSAHİPZADE, op. cit. s. 34.

188 AĞAR, op. cit. s. 69.

189 YASA, Hasanoğlan Köyü. s. 218.

190 BAYRI, Isparta'da Yağmur Duası. s. 1287.

maklar göğe bakmaz. Gerek parmaklar gerekse avuç içi yere dönüktür. Müftü veya bir din adamı tarafından yapılan duaya, halk bir ağızdan:

— *Amin . . . Amin . . . Amin . . .* çığlıkları ile cevap verir.

Merasim sona erip topluluk dağılacağı sırada, değirmenin denizliğine konan taş çuvallarını 7 gün 7 gece beklemek üzere, delikanlılar arasından bekçiler seçilir. Bu gençler, derhal harekete geçerek kalplerinin temizliğine inandıkları kimseleri yakalayıp, taş torbalarının bulunduğu, değirmenin denizliğine atarlar.

Eskiden, yağmur duasına çıkıldığı zaman şehirde kalanlar, dua bitinceye kadar, hiç bir surette iş yapmaz ve buldukları yeri terketmezlerdi (Isparta).¹⁹¹

ö) Usulüne göre hazırlanmış ve çuvallara konmuş olan 70.000 adet taş, doğruluk ve iyilikleri herkesçe bilinen bir kaç kişi, suya atar (Konya)¹⁹².

o) Şehrin bütün hafızları, büyük bir camide, onar kişilik gruplar halinde toplanır. İçinde dere ve kırlardan toplanmış 70.000 tane taş bulunan çuvallar getirilerek, bu grupların önüne dökülür. Herkes, Allahın susuz bırakmış olduğu bu taşlardan nasibine düşmüş olanları teker teker okur ve yalar. Allah da, kullarının tükrükleri ile sulamağa yeltendiği bu taş ve toprağı, merhamete gelerek yağmuru ile bol bol ıslatıp aciz kullarına büyüklüğünü gösterir (Çorum)¹⁹³.

p) İçi taş dolu torbalar, Değirmen Çayında suya batırılırken durmadan dua edilir. Dua sırasında, orada bulunan koyun, kuzu, inek gibi hayvanlar bağırılır. Dua sona erince zengin addedilen bir kaç kişi, yakalanıp elbiseleri ile birlikte suya atılırlar.

Suya torbalar içinde atılmış olan taşların kötü niyetli kimseler tarafından çalınmasına engel olmak amacıyla, yağmur duasına katılanlar dağıldıktan sonra, içi taş dolu torbaların başına bir nöbetçi dikilir (Konya)¹⁹⁴.

r) Çocuklara taş toplatılır. Bu taşlar, okunarak torbalara doldurulur. Torbalar bir su içine bırakılır. Bundan sonra hocalar, cüppelerini **ters** çevirerek giyer ve yağmur duasına başlarlar. Her dua sonunda bir taraftan :

— *Amin...* diye bağırırken diğer taraftan avuç içleri yere bakmak üzere ellerini dua vaziyetinde ileri doğru uzatırlar (İstanbul)¹⁹⁵.

s) Duaya iştirak eden hocalardan bir tanesi, cüppesini **ters** giyerek Mulla taşma çıkar. Hoca, hutbesini okurken, orada bulunanlar avuç içleri yere bakmak üzere ellerini ileri uzatır ve hep birağızdan:

— *Amin . . . Amin . . . Amin . . .* diye bağırırlar.

Çocuklar da türlü sesler çıkararak gürültülere katılırlar.

Yağmur duası yapılırken herkes elbiselerini **ters** giymiş olup başları da açıktır.

191 İbid., s. 1285.

192 BAYRI, Konya'da Yağmur Duası. s. 9.

193 KARAMUK, Çorumda Yağmursuzluk ve Halktaki Ananeler. s. 856.

194 BAYRI, İbid.

195 MUSAHİPZADE, op. cit. s. 34.

Daha sonra, evvelce toplanarak toplulukla birlikte dua yerine getirilmiş olan küçük taşlar okunarak çuvallara doldurulur. Buradan sırtta taşınarak, cami havuzunun içine atılır (Soma)¹⁹⁶.

ş) Halk, evvelce içine taş doldurmuş oldukları çuvalları da beraberlerine alarak, suyu bol olan Hamurcuk Pınarı'na gelir. Çuvallardaki taşlar meydana dökülür. Bu taşların üzerinde kurbanlar kesilir. Kanın taşlar üzerine akmasıyla, köy hocası duaya başlar. Dua biter bitmez, kuzularla davarlar birbirine karıştırılır ve memedeki çocuklar türlü şekillerde tazyik edilerek bağırıştırılırlar. Halkın hiçkırık ve göz yaşları arasında ufak çocuklar, hep bir ağızdan:

— *Rahmet. . . Rahmet. . . Rahmet. . .* diye yalvarmaktadırlar.

Koyun, kuzu ve bebeklerin bağırılması, halkın "*Allahın günahsız, kul ve yarattıklarının arzularını kırmıyacağı*" şeklinde olan inancına dayanmaktadır (Bayındır 'Ankara')¹⁹⁷.

t) Dua Taşı isimli yere gelen halk, hemen oracıkta 20.000 tane taş toplar. Bu taşların herbirinin üzerine Kulhüvallah okunur. Okunan taşlar, temiz torbalara doldurulduktan sonra, orada bulunan akar suya atılır. Bu merasime, bebekli kadınlar da katılmaktadır. Ağlıyan bebeklerle kadınların, yalvaran erkeklerin sesleri korkunç uğultular halinde etrafa dağılmaktadır (Dursunbey)¹⁹⁸.

u) Daha önce okunmuş olan taşlar, Hasanoğlan Deresinde, teker teker olmak şartıyla, bir daha okunur ve yalanır. Okuma ve yalama sona erince, imam duaya başlar. Dua sırasında orada bulunanlar, yalın ayak ve başları açık bir durumda ellerini parmak uçları toprağa bakmak üzere uzatır ve :

— *Amin . . .* diye bağırışırlar.

Bundan sonra, okunan taşlar alınarak dere kenarına gidilir ve bu taşlar, *Allah . . . Allah . . .* sesleri arasında derenin içine atılır. Buradan yatır'ın yanına dönülerek namaz kılınır. Namazdan sonra kurban kesilir (Hasanoğlan 'Ankara')¹⁹⁹.

ü) Halk ve çiftçiler, çift ve üvendereleriyle birlikte ve hocaların idaresi altında Çayır'a giderler. Topluluk bir süre burada kalır. Sonra dağılır. Ertesi gün yine Çayır'da toplanılır. Fakat bu toplantı da uzun sürmez ve yine dağılırlar. **Üçüncü gün**, aynı yere, bir daha gelinir. Burada bir torba kum okunur. Okunan kum, torbasıyla birlikte **değirmenin domuzluğuna** atılır. Bundan sonra duaya geçilir. Dua esnasında cüppesini **ters** giymiş olan hoca aynı zamanda koltuğunun altına sıkıştırmış olduğu bir asa'ya dayanmaktadır. Hocanın karşısında yer almış olan kalabalığın yüzü ise Kibleye bakmaktadır. Hoca dua ederken, orada hazır bulunanlar, avuç içleri toprağa bakar bir vaziyette, ellerini, tıpkı duada olduğu gibi, ileri doğru uzatırken acaip sesler çıkarak gelişi güzel bağırışırlar. Aynı anda, analarından uzaklaştırılmış olan kuzular serbest bırakılır. Bun-

196 NECATI, Soma'da Yağmur Duası. s. 298.

197 TEZEL, op. cit. s. 10.

198 BEYCELİ, op. cit. s. 252.

199 YASA, Hasanoğlan Köyü. s. 218.

ların da melemeleri insanların seslerine karışarak ortalık adeta kıyamet gününe döner.

Tören, biraz sonra, bu gürültüler arasında son bulur (Acıpayam)²⁰⁰.

v) Köy dışında bir yere gidilir. Köy hocaları cüppelerini **ters** giymiş olarak halk ile beraber Cenabı Hakka yalvarırlar. Bu sırada, dua yerine getirilmiş olan köy sürüsünün çıkardığı türlü sesler ortalığı bir ana baba gününe çevirir. Bu arada hoca duasına devam eder. Halk da duaya :

— *Amin . . . Amin . . .* sesleriyle cevap verir. Bundan sonra, bir taraftan taş toplanırken bir taraftan dua edilir. Toplanan taşlar sayılır. Sayım işi bitince **iki** rekât namaz kılınır. Namaz kılan topluluk arasında **alevi, gurbet** (çingene) gibi hiç bir yabancı bulunmamalıdır. Namazı müteakip toplanan taşlar, bir çuvala doldurulur. Bu çuval tekbir sesleri arasında köy içerisinde bulunan Pahara isimli pınara konur.

Kadınlar, yağmur duasına katılmamaktadırlar (Hal)²⁰¹.

3) *Hayvanlarla ilgili olan yağmur duaları :*

a) **Köpek kafasına** dua yazılır ve suya atılır (Erzurum).²⁰²

b) Yağmur duası sırasında dağdaki çobanlar **akrep** öldürüp, bunları **gırsak** (sütleğen) otuna asarlar (Hal)²⁰³.

c) Hoca Seyit mezarlığında taşlar altından **akrep** bulunarak bir iple dut ağacına asılır (Sün)²⁰⁴,

d) Çayırdaki değirmen suyunun çıktığı yere **at kafatası** gömülür (Acıpayam)²⁰⁵.

e) At **kafatasına** dua yazılıp suya atılır (Hasankale 'Erzurum')²⁰⁶.

f) Bir **at kurukafatası** bulunur. Güzelce yıkanır. Alın kemiği üzerine bir ayet yazılır. Bu kafatasını, saflığı ile tanınmış bir şahıs, ayak değmemiş bir akar suya atar (Uluborlu)²⁰⁷.

g) **At kafatasına**, yağmur duasından sonra, dua yazılır (Horan 'Ankara')²⁰⁸.

h) **Yılan** yakılır (Reşadiye)²⁰⁹.

i) **Yılan**, ateşte diri diri yakılır (Binboğa)²¹⁰.

200 ACIPAYAMLI tarafından derlenmiştir.

201 ERDENTUG, Hal köyünün Etnolojik Tetkiki. s. 14.

202 (İNAN), op. cit. s. 15.

203 ERDENTUG, İbid.

204 ERDENTUG, Sün Köyü'nün Etnolojik Tetkiki. s. 12.

205 ACIPAYAMLI tarafından derlenmiştir.

206 (İNAN), op. cit. s. 13.

207 SAİT, op. cit. s. 16.

208 TURGAY, Ankara'da Yağmur Duası. s. 2415.

209 BOLULU, Reşadiye'de İnançlar. s. 1397.

210 YALGIN, Cenupta Türkmen Oymakları. s. 33.

j) **Kara kaplumbağası** boynuna geçirilen bir iple, ulu bir ağaca asılır (Soma²¹¹, Gaziantep Barak ve Türkmenleri²¹²).

k) **Su kaplumbağası** ağaca asılır (Binboğa çevresi ve Göksun mıntıkası)²¹³.

l) **Koyun kafatasına** dua yazılır ve bu kafatası suya atılır (Kastomonu)²¹⁴

4— *İnsan ile ilgili olan yağmur duaları:*

a) Mezar dışında ve açıkta bulunan **insan kemikleri** toplanarak suya atılır. (Halk, kuraklığın açıkta bulunan kemikler yüzünden olduğuna inanmaktadır). (Erzurum)²¹⁵.

b) **Şehit kemiği** ıslatılır (bu takdirde Tanrı merhamete gelerek yağmur verirmiş). (Reşadiye)²¹⁶.

c) Bir **gâvur kafatası** bulunarak suya atılır (Binboğa çevresi ve Göksun mıntıkası)²¹⁷.

d) Hoca Seyit mezarlığında bulunan bir **insan kemiği** akar suya atılır (Sün)²¹⁸.

e) Eşek üzerine bindirilmiş olan çocuğa su serpilir (Erzurum)²¹⁹.

v*

f) Bir merkep bulunarak hayvanın başı yıkanır. İhtiyar bir kadın bu merkebe, **ters** olarak bindirilir. Kadın vaziyetini hiç bozmadan, merkep üzerinde, bütün köyü dolaşır (Gaziantep Barak ve Türkmenleri)²²⁰.

g) Yeni Mezarlığın yanında bulunan Alaca Atlı Dede'ye gidilir. Dede'den yağmur istenir. Kucaktaki çocuklar, burunları sıkılmak suretiyle ağlatılır. Yürüyen çocukların üzerlerine su serpilir. Islanan çocuklar hep bir ağızdan :

• — *Yağmur yaşıyor .. .* diye bağıışırlar (Bergama)²²¹.

h) Dua yerinde esnaf ve talebelere, dinç ve kuvvetli olan bir kaç tanesi yakalanarak, **değirmenin denizliğine** atılırlar. Orada bulunanlar, bu hareket üzerine, katıla katıla gülerler. Değirmenin denizliğine atılanlar, sırlıklam bir vaziyette atıldıkları yerden çıkmağa başlar başlamaz, biraz önce kahkahalarla gülenler, derhal ciddileşerek, tekbir alırlar (Isparta)²²².

5- *Bitkilerle ilgili olan yağmur duaları:*

a) Mezarlıktaki kabirlerden birinden bir **tahta parçası** alınır. Bu tahta parçası, yaz ve kış akan bir derenin kenarına götürülür. Ortaklı (bir kaç karılı)

211 NECATİ, op. cit. s. 298.

212 ÖZBAŞ, Gaziantep Dolaylarında Türkmenler ve Baraklar. s. 53.

213 YALGIN, Cenupta Türkmen Oymakları V. s. 33.

214 CANDAN, op. cit. s. 2342.

215 (İNAN), op. cit. s. 15.

216 BOLULU, Reşadiye'de İnançlar. s. 1397

217 YALGIN, İbid.

218 ERDENTUG, Sün Köyünün etuolojik Telkiki. s. 12.

219 (İNAN), op. cit. s. 15.

220 ÖZBAŞ, İbid.

221 (Osman) BAYATLI, Bergama'da Efsaneler ve Âdetler. İstanbul, 1941, s. 36.

222 TÜTÜNCÜ, Isparta'da Halk İnanmaları, s. 279.

bir aileden temin edilen bir süpürge ile, bu tahta parçasının üzerine su serpilir. Bundan sonra, bu tahta parçasını çocukları hiç ölmemiş olan bir kadına teslim ederler. Bu kadında, kendisine verilen tahta parçasını alarak, üç yol ağzında bulunan, çeşmeye götürür, ve çeşmenin yalağına batırır (Soma)²²³.

b) **Yedi** yol'un birleştiği yerin tam ortasına bir ocak yapılır. Kadınlar, bu raya ekmek tahtaları ile gelerek ocağın önünde yufka açar ve ocağın içine koydukları saç üzerinde yufkaları pişirirler. Pişen yufkalar, oradan gelip geçenlere verilir. Allah kendisinden daha cömert davranan bu kullarına öfkelenirmiş. Bu suretle gazaba gelen cenabı hak, yeri göğü sulara garkedermiş (Çorum)²²⁴.

c) **Asma dalları** arasında 41 boğumu bulunan uzunca bir çubuk bulunarak kesilir. Bu boğumların herbiri üzerine birer yasin okunur ve üflenir. Bundan sonra, okunan çubuk 7 defa bükülür ve bu durumu hiç bozulmadan, bir iple sıkıca bağlanır ve içinde su bulunan bir çukura konur. Çukurdaki suyun, çubuğu tamamen örtmesi şarttır. Çubuğun çukura konulması sırasında hafızlar, **Selatı nariye** duasını 4448 defa okurlar (Isparta)²²⁵.

d) 41 boğumlu yaş bir **asma çubuğunun** her boğumu üzerine birer yasini şerif okunur. Sonra, bu çubuk safiyetiyle tanınmış bir şahsa verilir. Bu şahıs, çubuğu alarak temiz bir akar suya atar (Uluborlu)²²⁶.

e) Kel olan **kırk** kişinin isimleri tesbit edilir. Bu isimlerden hiçbirinin diğerine benzememesi lâzımdır. Bundan sonra, ekşi hamur yapılarak ufak ufak parçalara ayrılır. Bu sırada, cephesi kibleye doğru olmak üzere yere diklemesine tahta bir perde çakılır. Tahta perde bulunamadığı zaman ise, kibleye bakan bir duvarın karşısına gidilir. Bir şahıs, evvelce hazırlanmış olan hamur parçalarını eline alır. Evvelce tesbit edilmiş olan 40 kel'e ait isimlerden biri söylenirken, elinde hamur parçalarını tutan kimse, bu parçacıklardan birini, karşısındaki tahta perdeye (veya duvara) yapıştırır. Böylece, tahta perdenin üzerinde (veya duvarda) kırk hamur parçasının üst üste gelmesinden bir tümsecik meydana gelir (Erzurum)²²⁷,

6- Aygıtlarla ilgili olan yağmur duaları :

a) Erkek üyesi bulunmayan aileye ait bir **oklava** gizlice çalınır. Yetim bir çocuk, bu oklavayı kuyuya atar (Soma)²²⁸.

b) Hasis bir şahsa ait olan evin **yağmur oluğu** çalınarak suya atılır (Gaziantep)²²⁹.

c) İki kadınla evli bir kimseye ait evin **çörtene** (oluk) çalınarak kuyuya atılır (Gaziantep Barak ve Türkmenleri)²³⁰.

223 NECATİ, op. cit. s. 298.

224 KARAMUK, op. cit. s. 857.

225 BAYRI, op. cit. s. 1286.

226 SAİT, Uluborlu'da Yağmur Duası. s. 16.

227 (İNAN), op. cit. s. 14.

228 NECATİ, op. cit. s. 298.

229 Hurşit SAİT, Gaziantep'te Halk İnanmaları. HBH III, 29, 1933, s. 128.

230 ÖZBAŞ, op. cit. s. 53.

II) Yalnız çocuklar tarafından yapılan yağmur duaları:

I- *Yapma bebekle ilgili olan yağmur duaları:*

a) Çocuklar, çaputtan bir **bebek** yaparak, bunu bir çubuğun orta yerine bağlarlar. İki çocuk, bu bebekli çubuğun birer ucundan tutarak, gurubun önünde yürürler. Böylece mahalle mahalle dolaşılır. Sokaklarda ve kapıların önünde aşağıdaki sözleri makamla ve hep bir ağızdan söylerler:

*Teknede hamur,
Tarlada çamur,
Başımızda kalbur,
Ver Allahum ver,
Bir sulu yağmur...*

Çocukların söyledikleri diğer bir deyiş de şudur:

*Mörmünceğim mor ister,
Gaşlı gaşlı yağ ister,
Sarı ineğin yağınan,
Kara tavuğun yumurtasınan,
Ver Allahum ver,
Bir sesli yağmur.*

Çocukların haykırışları üzerine kapıya gelen ev sahibi, çocuklara yiyecek bazı şeyler verir. Oyuncak bebeğin üzerine de su serper (8Tortum)²³¹.

b) Çocuklar pacavralardan yaptıkları **çaput adamı**, ellerine alarak kapı kapı dolaşırlar. Her evden çocukların ellerindeki çaput adam üzerine su dökülür.

Yağmur duası, köylerin bütün evleri dolaşılıncaya kadar devam eder (Maden)²³².

c) Yağmur duası dolayısıyla bir araya gelen çocuklar, bir değneğin ortasına süpürge veya kepçe bağlarlar. Süpürge veya kepçenin üzeri, usûlüne göre, pacavralarla örtülmek suretiyle, bir kadına benzetilir. Bu yapma bebeğe **Kepece Kadın** denilmektedir. İki çocuk, ortasında kepçe kadın bulunan değneğin birer ucundan tutarlar. Diğer çocuklar bu iki çocuğun arkasında toplanırlar. Böylece, iki çocuk önde diğerleri arkada yürümek suretiyle harekete geçilir. Gurup, her kapının önünde:

*Kepece kadın gelüptür,
Dış kapıda duruptur,
Sarı ineğin yağını,
Kara tavuğun yumurtasını,
Teknede hamur,
Kapuda çamur,*

Ver Allahum yağmur.. diye bağırır. Evlerin pencerelerinden, kepece kadın ile kapıda toplanmış olan çocukların başına su dökülür. Bundan sonra

231 KARDEŞ, Tortum'da Halk İnanmaları, s. 35.

232 AGAR, Maden İli. s. 69.

ıslanan çocuklara evlerden yumurta yağ verilir (**Erzurum**²³³ **Pasin**²³⁴).

d) Çocuklar, **Çomça Gelin** yaparlar ((Onsen köyü, 'Maraş')²³⁵).

e) Bir araya gelen çocuklar, **çullu kadın** adını verdikleri bir bebek yaparlar. Bu yapma bebek bir değneğin ucuna bağlanır. Çocuklardan biri, bu bebekli değneği alarak, diğer çocukların önüne geçer. Gurup, bu durumda yürümeğe başlar. Evlerin kapısına gelindiği zaman, çocuklar bir ağızdan:

- *Çullu Çullu Çul gelir,
Rahmetimiz bol gelir,
Ter yarıldı yaş ister,*

Ufacık çocuklar aş ister. Sözlerini söylerler. Her evden çocuklara yumurta verilir (Çankırı²³⁶).

f) Çocuklar **Kepecek** yaparak kapı kapı dolaşırlar (Gökpınar 'Ezine-Çanakale')²³⁷.

g) Yağmur duası için sözleşip bir araya gelen çocuklar, daha önceden temin etmiş oldukları büyük bir ağaç kepeceyi de beraberlerinde getirirler. Kepecin ağzı ile sapının birleştiği boyun kısmına, sap'a dik olmak üzere 50 cm. uzunluğunda bir değnek bağlarlar. Bu deyneğin, sapın her iki tarafında kalan kısımlarının birbirine eşit uzunlukta olmasına son derece dikkat edilir. Kepecin ağzına tül, kepecin sapı ile sonradan kepeceye bağlanan deyneğin meydana getirmiş olduğu haç biçimindeki kısma ise bez parçaları sarılır. Böylece, yapma bir bebek meydana gelir. Bu bebeğe **Bodi Bostan** adı verilir.

Bebeği yaptıktan sonra çocuklar, akşam vakti tekrar buluşmak üzere, birbirlerinden ayrılırlar. Kararlaştırılan zamanda tekrar bir araya gelen çocuklar, kendilerine verilecek olan yiyecekleri koymak maksadıyla, beraberlerinde heybe ve torbalar getirmişlerdir.

İki çocuk , bodi bostanı taşıırken diğer çocuklar bu iki çocuğu takip ederler. Sokaklarda ve evlerin önünde şu şekilde bağırsırlar:

*Bodi bodi bostan bodi
Anam babam neden doğdu,
Verin bodinin hakkını*

*Kırk gün yağmur,
Elli gün çamur,
Ver Allah,
Bir yağmur ver.*

*Tuz verenin oğlu olur,
Yağ verenin kızı olur.*

233 (İNAN) , op. ek. s. 13.

234 THASDD, s. 57.

235 (İNAN), Yağmur Duası, Çömçe Gelin, s. 38.

236 THASDD, s. 58.

237 İdem.

Evlerden, kapılarının önüne gelen çocuklarla ellerindeki bodi bostan'a su dökülür. Bundan sonra, ev sahibi dışarı çıkarak çocuklara tuz, bulgur, yağ ve un verir.

Köyün bütün evleri dolaşıldıktan sonra, gurup, bir meydanlıkta toplanır. Burada ateş yakılır. Islananlar üstlerini başlarını kuruturlar. Bundan sonra, toplanan maddelerle yemek yapılır. Hep beraber, güle eğlene yemek yenir. Artan yemek olursa, çocuklar kendi aralarında bölüşürler. Artık yapılacak başka bir şey olmadığı için, herkes yavaş yavaş evine döner (Harkaçtığı 'Kadirli').²³⁸

h) Yağmur duası için bir araya gelen çocuklar, bir ağaç kepçe ile uzunca bir deynek bulurlar. Deynek, kepçenin sağ kısmına, sap'a dik olmak üzere bağlanır. Meydana gelen şekle, urba giydirmek suretiyle, yapma bir bebek yapılır. Çocuklardan biri, bu sırada, urbasını çıkarıp bir fistan veya aba giyer. Başına, içerisi ot doldurulmuş olan, kalbur veya sele koyar.

Kepçe gelin adı verilen yapma bebeği, kollarından iki çocuk tutar. Başında kalbur bulunan çocuk ise, kepçe gelinin önüne geçer. Diğer çocuklar, bunların arkasında toplanırlar. Kafile, bu tertibi bozmadan harekete geçer. Kapı kapı dolaşılır. Çocuklar, özel bir kaideye göre, hep bir ağızdan aşağıdaki tekerlemeleri söylerler. Bu sırada, kepçe gelini kollarından tutmakta olan çocuklar, bir ileri bir geri sallanmaktadırlar:

*Kepçe gelin ne ister?
Kaşık kaşık yağ ister,
Gökten çok rahmet ister,
Terden bereket ister,
Ver Allahım ver,
Bir sürü yağmur.*

Çocukların gürültüleri arasında, ev sahibi elinde bir tas su, diğer elinde yağ, un, bulgur, yumurta olduğu halde sokağa çıkar. Suyu, başında kalbur bulunan çocuğun başına döker. Bu sırada çocuklar:

*Teknede hamur,
Tarlada çamur,
Ver Allahım ver,*

Beş gün beş gece yağmur diye bağırışmaya başlarlar. Başına su dökülen çocuk ise, kendi etrafında fırıl fırıl dönerken, elleriyle yağmur yağışını andıran hareketler yapar. Aynı anda, kepçe gelin getirilerek, dönen çocuğun elleri altına tutulur.

Daha sonra, ev sahibinin kendilerine verdiği yiyecekleri alan çocuklar, tekerleme söylye söylye diğer evleri dolaşır.

Dolaşma işi sona erince, toplanan yiyeceklerle yemek yapılarak topluca yenir (Şebin karahisar)²³⁹.

i) Duaya katılmak üzere toplanan çocuklar, hazırladıkları **yapma bir bebeği** alarak kapı kapı dolaşırlar. Her kapının önünde:

238 UZ, Bodi Bostan Oyunu. s. 831.

239 OKUTAN, op. cit. s. 365.

*Bodi bodi,
Neden bodi,
Bir kaşıcık sudan oldi,
Madrabazın kuyusuna,
Çiftçilerin tarlasına,
Koç koyun kurban ister,
Allahtan rahmet ister.
Ver Allahım ver,*

Sulu sulu yağmur. Tekerlemesini söylerlerken, çocukların başına su dökülür. Bundan sonra , çocuklara bulgur, un , ekmek gibi hediyeler verilir (Kozan) ²⁴⁰.

k) **Çömçe gelin** yağmur duasının bir kaç varyantı vardır:

k₁ Çocuklar, iki değneği alarak haç şeklinde birbirlerine bağlarlar. Daha sonra, bu haç şeklindeki deyneklere münasip büyüklükte urba geçirilir. Böylece, meydana gelen yapma bebeğe **Çömçe gelin** adı verilir. İki çocuk, sırtın iki ucundan tutmak suretiyle çömçe gelini taşırlarken, diğer çocuklar da bu iki çocuğun arkasına takılırlar. Bu vaziyette kapı kapı dolaşılır. Her evden, kapılarının önüne gelen çocukların arasında bulunan çömçe gelinin üzerine su dökülür.

Çocuklar, sokak ve evlerin önünde şu tekerlemeyi söylerler:

*Çömçe gelin ne ister?
Bir kaşıcık su ister,
Ver Allahım ver,
Yağmuruna seyir (veya yağmur ile sel)
Göbekli harman
Dertlere derman,*

Hastaya şifa (Kilis'Gaziantep',²⁴¹ Binboğa çevresi ve Gök-sün mıntıkası ²⁴²).

k₂) Çocuklar bir değneğin ucuna süpürge veya **çömçe** (kepçe) bağlarlar. Buna entari giydirir, yüz olarak kabul edilen kısmına kömür ile kaş, göz, ağız yaparlar. **Çömçe gelin** adını verdikleri bu yapma bebeği beraberlerinde taşıyan çocuklar, her geldikleri evin önünde:

*Çömçe gelin ne ister?
Çömçe gelin su ister* diye bağırır ve aş isterler (Kilis 'Gaziantep')²⁴³.

k₃) Yağmur duasını yapacak çocuklar, birbirlerine çapraz şekilde bağladıkları iki deynek parçasına paçavralar sararak meydana getirdikleri **çömçe gelinle** kapı kapı dolaşır. Bu sırada aşağıdaki tekerlemeyi söylerler:

*Çömçe gelin ne ister?
Allahtan rahmet ister,*

240 YALGIN, Cenupta Türkmen Oymakları IV. s. 53.

241 THASDD, s. 57; ÜNLER, Çömçe Gelin. s. 7.

242 YALGIN, Cenupta Türkmen Oymakları V. s. 33.

243 İNAN, op. cit. s. 14.

*Göbekli harman ister,
Koç koyun kurban ister,
Ver Allahım ver,
Bir yağmurnan sel.*

Evlerden tasla, çömçe gelinin üzerine , su dökülür. Fakirlere de sadaka verilir (Urfa)²⁴⁴.

k₄) Diğer bir çömçe gelin tekerlemesi:

*Çömçe gelin ne ister?
Çömçe gelin su ister,
Ver Allahım ver
Yağmur ile sel,
Koç koyun kurban,
Göbekli harman,
Yaz yağmuru yalancı,
Gâvur kızı dilenci,
Bir buğdayı beş etmiş
Altmış kazan aş etmiş,
Ver Allahım ver,
Yağmur ile sel,
Koç koyun kurban,
Göbekli harman.*

Bu âdet **Suriye Araplarında** da vardır. Buna onlar derler. Oyun geceleri yapılır. Türk çocuklarının yaptıkları ile arap çocuklarının yaptıkları arasında büyük bir fark yoktur. Yalnız, Araplarda duaya 15-16 yaşlarındaki kız çocukları da iştirak ederler (Gaziantep)²⁴⁵.

1) Bazı yerlerde, çömçe gelin âdetine, aynı zamanda, **gelin gok** da denilmektedir. Yağmur duası sırasında, ev kapılarına gelen çocuklar:

*Gelin gok, gelin gok
Vermiyene gok* diye bağırişirler.

Bazı evlerden çocuklara oğlak, bulgur, un, yağ verirler. Gocuklara yiyecek maddesi vermiyen kimselerin evlerinin çörtene çekilerek alınır ve kuyuya atılır (Gaziantepin Suriyeye yakın olan kesimleri)²⁴⁶.

m) Yapma bebekle yapılan yağmur duası. Bu yapma bebeğe **kepçe kadın** denilmektedir(Hasankale)²⁴⁷.

n) Bir sırığın ucuna paçavra bağlanarak yapma bebek yapılır. Bu yapma bebeğe **hucrik** denir. Çocuklardan biri hucriği eline alır. Diğer çocuklar, hucrikli çocuğun arkasına sıralanırlar. Gurup bu vaziyette ev ev dolaşır. Her evin önünde:

244 ATAKURT, Urfa. s. 65.

245 (İNAN), Yağmur Duası, Çömçe Gelin. s. 38.

246 İbid. s. 36.

247 (İNAN), Birinci İlmî Seyahate Dair Rapor. s. 13.

Hucrik geldi kapıya diye bağırırlar. Evlerden çocukların üzerine su dökülür. Ayrıca çocuklara yumurta v. s. verirler.

Hucrik kürt aşiretlerinde görülür (Erzincan)²⁴⁸.

o) Oyuna katılan çocuklar, uzunca bir değneğin orta yerine süpürge bağlarlar. Süpürgeyi çaputlarla sararak kukla haline getirirler. Değneğin iki ucundan iki çocuk tutar. Diğer çocuklar, bu iki çocuğun arkasında toplanırlar. Bu vaziyetlerini bozmamak şartıyla, hep birlikte, tekerleme söyliyerek ev ev dolaşırlar (Trabzon)²⁴⁹.

2) *Ayğtlarla ilgili olan yağmur duaları:*

a) Oyuna katılan çocuklar, küçük bir **sele** bulurlar. Selenin içine et doldururlar. Bundan sonra, seleyi de yanlarına alan çocuklar, kapı kapı dolaşırlar. Her kapının önünde şu tekerlemeler söylenir:

*Teknede hamur,
Tarlada çamur,
Siz bize kurban,
Biz Allaha kurban,
Ver Allahım ver,
Bir sellice yağmur.*

*Yağmur yağmur yağ ister,
Tekneler hamur ister,
Terden bereket,
Gökten irahmet,
Ver Allahım ver,
Bir sürü yağmur.*

Bir çocuk seleyi yukarı kaldırırken, diğer çocuklar şapkalarını çıkararak başlarını selenin altına uzatırlar. Bu sırada elinde su dolu ibrik bulunan bir çocuk, ibriği selenin içine dökmeğe başlar. Selenin içine dökülen su, seleden aşağı yağmur şeklinde akarak, çocukların başlarını ıslatır. Bundan sonra, evden çocuklara yağ, kıyma, bulgur gibi yiyecek maddeleri verilir.

Eğer çocuklara bir şey vermiyenler olursa, o zaman gurup, toplu bir halde şu tekerlemeyi söyler:

*Verenin kazanının dibi kara,
Vermiyeninkini itler sürüsün takır takır* (Sivas)²⁵⁰.

b) Mahallenin erkek ve kız çocukları bir araya toplanır. İçlerinden birinin başına **pösteği** örülür. Pösteğinin üzerine **yufka saç'ı**, yufka saç'ının da üzerine bir **oklava** ile bir parça **yağ** konur. Bu şekildeki çocuğa, yağmur gelini denir.

248 (İNAN), Yağmur duası, çömçe gelin. s. 38..

249 İbid, s. 13.

250 Mehmet BAĞÇECİ, Borçak'ta Yağmur Duası. TFA V, 117, 1959, s. 127.

Gelinin ilk çıktığı evden başına su dökülür. Bundan sonra, çocuklar ev ev gezerler. Sokaklarda ve kapıların önünde hep bir ağızdan aşağıdaki tekerlemeleri söylerler:

*Teknede hamur,
Kapılarda çamur,
Ver Allahım ver,
Bir hızlı yağmur.*

**

*Çoğlu çoğlu lengerek
Gökten bir yağmur gerek,
Dere tepe sal olsun,
Ekincilere bol olsun,
Hu diyelim hu,
İki bin kazan su.*

Yağmur gelini'nin başındaki saç'ın üzerine, evlerden yağ, bulgur, yumurta, ekmek gibi maddeler konur. Dolaşma bittiği zaman, saçın üzerinde birikmiş olan maddelerle adak aşı yapılarak, birarada yenir.

Bu tören bazı yerlerde, başa yufka saç değilde, kalbur konularak yapılır. Bu taktirde, başına kalbur konulan çocuğun iç donu hariç, çırıl çıplak soyunması gereklidir. Çünkü, kalburun üzerine dökülen sular, çocuğu baştan aşağı ıslatmaktadır (Çankırı)²⁵¹.

c) Yağmur duası için toplanan çocuklar, aralarından 3 ebe seçerler. Birinci ebe, dodu düzünür yani çocuğun başına **kalbur** veya **leğen** konur. İkinci ebenin eline bir çan verilir. Üçüncü ebe ise, gurubu idare eder. Çocuklar birarada, köyün bütün evlerini dolaşırlar. Bu dolaşma sırasında ebe çanını daimi surette çalarken çocuklar hep bir ağızdan:

*Dodu dodu neden olur?
Bir kaşıcık sudan olur,
Verin dodunun hakkını.
Gitsin bakına bakına,
Diyelim hep Allah Allah.*

*Ekin ekim kamyş gibi,
Üçü çıktı gümüş gibi,
Terden bereket,
Gökten rahmet,
Ver Allah, Allah...*

diye bağırırlar. Bu arada, evlerden verilen yiyecekler toplanır. Yiyeceklerin bir kısmı fakirlere dağıtılır, kalanı ile de yemek pişirilerek hep birarada yenir (Mersin)²⁵².

251 THASDD, s. 58.

252 ÇETE, Mersin'in Tepe Köyünde Dodu. s. 1068.

d) Törene gelen çocuklar, beraberlerinde getirdikleri bir **tencereyi** içlerinden birinin başına geçirirler. Bu çocuğu aralarına alan çocuklar, hep beraber ev ev dolaşırlar. Ev kapılarında çocuklar, şu tekerlemeleri söylerler:

*Yağmur yağmur yağ ister,
Kaşık kaşık bal ister.
Çocuklar güdük ister,
Gökten rahmet,
Yerden bereket.*

*Ekin ekim kamış gibi,
Ucu çıktı gümüş gibi,
Arabada çamur,
Teknede hamur,
Ver Allahım ver,
Hayırlı bir yağmur.*

Tekerlemeler söylenirken, çocukların kapısı önüne gelmiş oldukları evin penceresinden, başında tencere olan çocuğun üzerine bir testi su dökülür. Çocuklar, evlerden topladıkları bulgur, yağ, yumurta gibi maddelerle, törenin sonunda, yemek yaparak yerler (Konya)^{2 5 3}.

e) Tören için bir araya gelen çocuklar, aralarından anasının ilki olan çocuğu bularak derhal ortaya getirirler. Bu çocuk, kollarını vücuduna - tıpkı hazırol durumu alıyormuşcasına - yapıştırır. Bundan sonra, eski bir **hasır** getirilerek, çocuk bununla sıkıca sarılır. Çocuğun beline raslıyan hasır kısmına bir kaç metre uzunlukta bir ip bağlanır. Bu iş bitince, çocuğun başına bir **tencere** geçirilir. Kendisine acaip vaziyet verilen bu çocuğa **kepçecik** denir.

Kepçecikten sonra, kepçeciği yedecek çocuğun seçimine geçilir. Bu çocuğa, aynı zamanda **kepçe başı** denilmektedir. Kepçe başı, kepçenin beline bağlanmış olan ipin ucunu eline alır. Onu böylece sokak sokak, kapı kapı dolaştırır. Diğer çocuklar da, her ikisinin peşinden gider. Uğranılan her evin önünde, bütün çocuklar, özel bir gade ile şu tekerlemeleri söylerler:

*Anasının ilki,
Babasının tilki,
Ver Allahım ver,
Setlice yağmur.*

*Altın araba,
Gümüş tekerlek,
Ver Allahım ver,
Bir sürü yağmur.*

*Teknede hamur,
Tarlada çamur,
Ver Allahım ver,
Sellice yağmur.*

*Ekinler öldü,
Sarardı soldu,
Ver Allahım ver,
Bir sürü yağmur.*

Tekerlemelerin söylendiği bir sırada, kepçeciğin başına su dökülür. Islanan kepçecik ise, silkinme hareketleri yapar. Bu sırada, evden çocuklara yağ, tuz, un, bulgur ve para verilir.

Tören sona erince, çocuklar topladıkları maddeler ile yemek yaparak yerler (Balıkesir ve köyleri)²⁵⁴.

f) Çocuklar buluşma yerine, yanlarına aldıkları bir çuvala gelirler. İlk olarak, aralarından birini yağmur duası törenini başından sonuna kadar idare etmek üzere, **Yağmurcu Başı** seçerler, İkinci iş olarak, çuvalın içine girecek olan çocuğu, tesbit etmek üzere, kur'a çekilir. Kur'aya zayıf ve çelimsiz çocuklar rastlıyacak olursa, yağmurcu başı, bu çocuğu affedebilir.

Elinde bir değnek bulunan yağmurcu başı en başta ve başına çuval geçirilmiş çocukla diğerleri daha arkada olmak üzere, bütün gurup harekete geçer. Yağmurcu başı, uğranılan her evin kapısını, elindeki deynekle çalarken orada bulunan bütün çocuklar, bir ağızdan, şöyle bağırlar :

*Yağmur geldi yağ isteriz,
Gökten rahmet isteriz,
Terden bereket isteriz,
Terde çamur,
Teknede hamur,
Ver Allahım ver,
Sellice yağmur,
Dereler, tepeler sel olsun,
Ambarcıklar dolu olsun.*

Daha bu sözler bitmeden, evlerden çuvaldaki çocuğun üzerine su dökülür. Islanan çocuk, âdet olduğu üzere zıplar, hoplar ve yağmur altında kalan insanların yaptığı bütün hareketleri yapar.

Fazla ıslanma sebebiyle, çuvaldaki çocuk üşüyecek olursa, kur'a ile yerine diğer bir çocuk seçilebilir.

Her evden çocuklara yumurta, un, yağ, ekme, pekmez ve şeker gibi maddeler verilmektedir. Törenin sonunda, toplanan maddelerle yemek yapılarak güle eğlene yenir (Borcak 'Söğüt')²⁵⁵.

254 BALKIR, op. cit. s. 56.

255 BAHÇECİ, Borcak'ta Yağmur Duası. s. 1883.

3- *İnsanlarla ilgili olan yağmur duaları :*

a) Dua sırasında, evlerin önüne gelen mahalle çocukları şu şekilde bağrışır :

*Yağmur yağ,
Ekin bit,
Tarlada çamur,
Teknede hamur,
Öküzlere ömür,
Ver Allahım ver,
Sellice, suluca bir yağmur.
Yer yarıldı yaş ister,
Ufacıklar aş ister,
Ekin bol olsun, bol olsun,
Madramazların (madrabaz) kör olsun.*

Tekerlemeler söylenirken çocukların üzerine su dökülür (Çorum)²⁵⁶.

b) Yağmur duası törenine katılanlar arasından ailesinin ilk çocuğu olanlardan birisi, bir gömlek kalıncaya kadar soyunur. Sonra arkadaşlarının başına geçer. Böylece, bütün evleri teker teker dolaşırlar. Evlerden çocukların üzerine su dökülür (Bu şekilde dolaşmaya yağmur gelini yapma denir). (Kırşehir)²⁵⁷.

4- *Hayvanlarla ilgili olan yağmur duaları :*

a) Törene katılacak çocuklar, evvelce verdikleri karar gereğince, belirli bir yerde toplanırlar. Çocuklardan kimisi su, kimisi bakraç, kimisi ise **kurbağa** getirir. Su ile kurbağa bakraçın içine konur. Çocuklar aralarından birisini seçerek bakracı onun eline verirler. Bu vaziyette, toplu bir halde, ev ev dolaşırlar. Dolaşma esnasında elinde bakracı tutan çocuk, devamlı bir surette bakracı sallamaktadır. Bu esnada bütün çocuklar hep bir ağızdan şu tekerlemeyi söylemektedirler :

*Göde göde göndürek,
Gökten yağmur indirek,
Hu, hu, diyelim hu,
Başımıza bir güğüm su (Ayancık ve Sinop köyleri)²⁵⁸.*

b) Yağmur duası için bir araya gelen çocuklar, yaşlı bir **eşek** bularak, bu eşeğe mahallenin en yaşlı kadınının gelinlik elbiselerini giydirirler. Daha sonra, bu şekilde giydirilmiş olan eşeğin üzerine fakir bir kız çocuğu bindirilir. Bu arada, içine bir çok **kurbağa** konmuş olan bir sele getirilerek bu kız çocuğunun başı üzerine yerleştirilir. Selenin bulunduğu yerden aşağı düşmemesini sağlamak amacıyla bir kaç çocuk, seleyi sıkı sıkı tutarlar.

256 KARAMUK, Çorumda Yağmursuzluk ve Halktaki An'aneler. s. 856.

257 ARSEVEN, Kırşehir'de İnanmalar 2295.

258 THASDD, s. 74.

Çocuklar, eşeği bu vaziyette, kapı kapı dolaştırırlar. Evlerin önünde aşığıdaki tekerlemeyi söylerler :

*Eşek gelin olur mu, olur mu?
Ter yağmursuz olur mu, olur mu ?
Kurbağa susuz olur mu, olur mu?
Yer yarıldı yaş ister,
Ufacıklar aş ister,
Ekin bol olsun, bol olsun,
Madramazların gözü kôr olsun.*

Tekerleme daha bitmeden , pencereler açılarak, çocuğun başında tutulan selenin üzerine su dökülür. Uzun müddet susuz bırakılmış olan kurbağalar, suyla temasa gelir gelmez bağrıışmaya başlarlar. Aynı zamanda, selenin altında bulunan kız çocuğu da ıslanır (Çorum)²⁵⁹.

5- *Bitki ile ilgili olan yağmur duaları :*

a) Çocuklardan biri çırılçıplak soyularak üzeri, vücudu görünmiyecek şekilde, yapraklı **ağaç dalları** ile örtülür. Çocuklar, aralarına bu çocuğu da alarak, sokak sokak, ev ev dolaşmağa başlarlar. Bu dolaşma sırasında gurup şu tekerlemeyi söyler :

*Bodi bodi,
Neden odi,
Bir avuççuk,
Sudan bodi.*

Evlerden ve dükkânlardan dökülen sularla, üzeri ağaç dalları ile örtülmüş olan çıplak çocuk ıslatılır (Karalar Aşireti 'Adana')²⁶⁰.

b) Tören için bir araya gelen çocuklar, elbisesi yırtık, pürtük olan kimse-siz ve yetim bir çocuk bularak bunun üzerini **ağaç dalları** ile örterler. Sonra, bu çocuğu aralarına alarak mahalle mahalle dolaşırlar. Sokaklarda ve evlerin önünde üzerinde ağaç dalları bulunan çocuk :

— Yağ, yağ, yağ diye bağırırken diğer çocuklar :
— *Amin, amin* derler.

Dolaşma sırasında, evlerden, üzerinde ağaç bulunan çocuğun başına su dökülür. Ayrıca, çocuklara, uğradıkları her evden, yiyecek maddeleri verilir (Soma)²⁶¹.

c) Evvelce anlaşılan çocuklar, yanlarında birer sırk getirirler. Her sırgın ucuna **Kabalak yaprağı** bağlanır (Duvar diplerinde yetişir. Yaprakları enlidir). Yalnız, gurubun en önünde gidecek olan çocuğun kabalak yaprağı, diğerlerinden daha büyük olur.

259 KARAMUK, Çorumda yağmursuzluk ve halktaki an'aneler. s. 856

260 YALGIN, Karalar Aşiretinde Ekincilik. s. 10.

261 NECATİ, Soma'da Yağmur Duası. s. 298.

Gurup harekete geçer. Önde yürümekte olan çocuk, kabalak yapraklı sırı-ğını yukarı doğru tutar ve kafileye yol gösterir. Bu çocuğun boynunda, evlerden verilecek olan yiyecekleri, içinde taşımak üzere, bir de torba bulunur.

Uğranılan her evin önünde, gurup derhal bir halka teşkil eder. Kafilenin önünde yürümekte olan çocuk, bu sefer halkanın önüne geçer ve elindeki sırı-ğı, önünde buldukları evin en yakın penceresine doğru uzatır. Bu hareket, çocuk-ların hep bir ağızdan tekerleme söylemeğe başlamalarını temine yarıyan, bir işarettir. İşareti alan gurup, şu tekerlemeleri söyler :

*Gode gode göl olsun,
Evin önü sel olsun,
Arpa buğday çok olsun,
Gökten rahmet yerden bereket,
Bir değim un, bir değim su.*

*Yağ yağ yağmur
Bit bit buğday,
Tarlada çamur,
Teknede hamur.*

*Değirmende oluk taşacak
Kurbağalar içeriye kaçacak,
Godeciğim bahşiş verirse,
Rahmet gökten yağacak,
Ver Allahım rahmet.*

Maniler söylenirken, açılan pencerelerden, kabalak yapraklarının üstüne su dökülür. Bundan sonra, öndeki çocuğun torbasının içine dut kurusu, ceviz, elma **tavşat** (armut kurusu), **uryani** (erik kurusu) ve para konur.

Bu sefer çocuklar, teşekkür olarak, şu tekerlemeyi söylerler:

*Gode gode göl olsun,
Gade bahşişin bol olsun,
Evinde dirlik yol olsun,
Gökten rahmet yerden bereket,
Bir değim un, bir değim su.*

Bazı evlerden çocuklara hiç bir yiyecek maddesi verilmez. Bu durum kar-şısında, gurup şu tekerlemeyi söyler :

*Gode gode göl olsun,
Evin önü sel olsun,
Veren şöyle olsun,
Vermiyen böyle olsun*

Veren şöyle olsun denilirken avuç içleri yukarı doğru açılır. Vermiyen böy-le olsun denilirken, çolak kimselerin taklidi yapılır.

Bahşış vermeyenlere karşı söylenen diğer bir tekerleme de şudur :

*Bu gün rahmet günüdür,
Yüküm buğday yüküdür,
Bize de bahşış vermeyen,
Sansar ile tilkidir.*

Çocukların başlarına fazla su döken kimselerin evleri taşlanır.

Her çocuk gurubu yalnız kendi mahallesinde dolaşır.

Çocuklar topladıkları yemiş ve paraları, تنها bir yerde paylaşırlar (Saf-ranbolu)²⁶².

d) Yağmur duası maksadiyle bir araya gelen çocuklar, ev ev **çalı** gezdirip, uğradıkları evlerden öteberi alırlar.

Çalı ile gezilirken söylenen tekerleme şudur:

*Çalı çalı ne gezer,
Göğde bir rahmet gezer,
Yer altında karınca,
Ben kâbiye varınca,
Sıran sıran söğütler,
Teknede hamur,
Arabada çamur,
Tad kızın kışına yağmur,
Vir Allahım vir,
Sulu, sulu yağmur. Yoh, yoh ... (Ankara)²⁶³.*

Yağmur duasından sonra yağmur yağacak olursa, bu durum, halk ve çocukların yaptıkları yağmur duasının, kabul edildiğine yorulur (Konya²⁶⁴, Kastamonu²⁶⁵).

Yapılan dualara rağmen, yağmurun yağmaması, şu sebeplere bağlanmaktadır :

- 1) Suçlu'ların çok oluşu (Balıkesir ve köyleri)²⁶⁶.
- 2) Tanrının bağışına lâyık olunmaması (Balıkesir ve köyleri²⁶⁷, Konya²⁶⁸).
- 3) Madrabazlar yüzünden yağmur dualarının kabul olunmaması (Tokat)²⁶⁹.
- 4) Hocaların bilgisizliği (Konya)²⁷⁰.

Yağmur dualarından sonra, istenilenden fazla yağmur yağacak olursa şu tedbirlere baş vurulur :

I- Yağmur duası sırasında suya atılan,

262 (ATAMAN), Gode - Gode ve Albayrak. s. 29.

263 KOŞAY, Ankara Budun Bilgisi. s. 198.

264 BAYRI, Konya'da Yağmur Duası. s. 9.

265 CANDAN, Kastamonu'da Yağmur Duası. s. 2342.

266 BALKIR, op. cit. s. 58.

267 İdem.

268 BAYRI, İbid.

269 CİNLİOĞLU, Tokat'ta Yağmur Duası I. s. 2304.

270 BAYRI, op. cit.

a) **Taşlar** veya içleri taş dolu olan **torbalarla çuvalar** (Horan 'Ankara'²⁷¹, Kadirli²⁷², Karaağaç 'Balıkesir'²⁷³, Hasankale²⁷⁴, Tokat²⁷⁵, Kastamonu²⁷⁶, Konya²⁷⁷, Uluborlu²⁷⁸),

b) **At kafatası** (Erzurum)²⁷⁹,

c) **Ölü kafatası** (Maden)²⁸⁰, halk veya nöbetçiler tarafından, atıldıkları suların içinden dışarıya çıkarılır.

Böyle yapılmadığı takdirde, dünyanın sular altında kalacağına inanılır (Maden²⁸¹, Kastamonu²⁸²).

2- Denize atılan taşlar, çuval veya torba içinde olsalar bile, çabuk parçalanarak yok olmaktadır. Bu sebeple, bu gibi taşları, atıldıkları sudan tekrar geriye çekmek imkânsız olduğu gibi faydasızdır. Bu duruma bir çare olmak üzere, bir mezar içine **ekmek** konulmaktadır (Karaağaç 'Balıkesir')²⁸³.

Fazla yağmur yağdığı zamanlarda, taşların bulunduğu sulardan çekilmediğini gösteren bir örnek tesbit edilmiştir (Kadirli)²⁸⁴.

3- Bir araya gelen çocuklar , kıra giderek :

Gün gün güneş,

Aç kapıyı,

Oğlun, kızın,

Suya düştü... diye bağıışırlar (Isparta)²⁸⁵.

4- Hayır sahiplerinden biri, satın aldığı kavun, karpuz yığınlarını çocuklara yağma ettirir (Isparta)²⁸⁶.

Yağmur az yağdığı takdirde, yağışı arttırmak amacıyla, bir ailenin ilk çocuğu yağmur altında gezdirilir. Bu çocuk yağmur altında gezinirken şu tekerlemeyi de söyler :

Teknede hamur,

Bahçede çamur,

Ver Allahım ver,

Sicim gibi yağmur. (Soma)²⁸⁷.

271 TURGAY, Ankara'da Yağmur Duası. s. 2415.

272 UZ, Taş Yazma. s. 1039.

273 BALKIR, Balıkesir ve Köylerinde Özel Görenek ve İnanmalar, s. 58.

274 (İNAN), Birinci İlmî Seyahate Dair Rapor. s. 15.

275 CİNLİOĞLU, op. cit. s. 2304.

276 CANDAN, op. cit. s. 2342.

277 BAYRI, Konya'da Yağmur Duası. s. 9.

278 SAİT, Uluborlu'da Yağmur Duası. s. 16.

279 (İNAN), s. 14.

280 AGAR, Maden İli. s. 69.

281 İdem.

282 CANDAN, op. cit. s. 2342.

283 BALKIR, İbid.

284 UZ, op. cit. s. 1039.

285 BAYRI, Isparta'da Yağmur Duası. s. 1287.

286 İbid., s. 1286.

287 NECATI, Soma'da Yağmur Duası. s. 298.

Yağmur yağmasını sağlamak amacıyla yağmur duasından sonra (Tokat²⁸⁸, Tekirdağ²⁸⁹, Bayındır 'Ankara'²⁹⁰, Çorum²⁹¹, Isparta²⁹², Binboğa çevresi ve Göksün mıntıkası²⁹³, Hasanoğlan 'Ankara'²⁹⁴, Balıkesir ve köyleri²⁹⁵, Bergama ve köyleri²⁹⁶) veya önce (Sindel)²⁹⁷ çocuklara (Balıkesir ve köyleri)²⁹⁸, çocuklara, çobanlara, fakirlere (Isparta)²⁹⁹, fakirlere (Çorum)³⁰⁰, fakirlerle yoldan geçen yolculara (Soma)³⁰¹, fakirlere, yetim çocuklara (Isparta)³⁰², kasaba halkı ile birlikte çevre köylülerine (Uluborlu³⁰³, Sindel³⁰⁴), bütün halka (Bayındır 'Ankara'³⁰⁵, Isparta³⁰⁶, Binboğa çevresi ve Göksün mıntıkası³⁰⁷, Borçak 'Söğüt'³⁰⁸), yalnız hocalara (Tekirdağ)³⁰⁹ yemek verilir.

Bazı yerlerde yağmur duasıyla ilgili olarak verilen bu yemeklere **Mahya** (Isparta³¹⁰, Uluborlu³¹¹) veya **Hayır** (Soma)³¹² denilmektedir.

Yağmur duası törenlerinde, yemek verilmediği hallere de rastlanmıştır. (Tekirdağ³¹³, Dursunbey³¹⁴).

Yağmur duası dolayısıyla verilen yemekleri 2 kısma ayırarak göreceğiz

1) *Çocuklarla ilgili olanlar,*

2) *Halk kütlesiyle ilgili olanlar.*

1) *Çocuklarla ilgili olanlar :*

288 CİNLİOĞLU, op. cit. s. 2304.

289 İŞÇİLER, op. cit. s. 2479.

290 TEZEL, Ankara'nın Bayındır Köyünde Yağmur Duası. s. 10.

291 KARAMUK, op. cit. s. 856.

292 BAYRI, Isparta'da Yağmur Duası. s. 1285.

293 YALGIN, Cenupta Türkmen Oymakları V. s. 33.

294 YASA, Hasanoğlan Köyü. s. 218.

295 BALKIR, op. cit. s. 55.

296 İbid. s. 59.

297 YASA, Sindel Köyü. s. 96.

298 BALKIR, op. cit. s. 55.

299 BAYRI, İbid. s. 1287.

300 KARAMUK, op. cit. s. 856.

301 NECATİ, op. cit. s. 298.

302 BAYRI, op. cit. s. 1285.

303 SAİT, op. cit. s. 18.

304 YASA, Sindel Köyü. s. 96.

305 TEZEL, op. cit. s. 10.

306 BAYRI, op. cit. s. 1286.

307 YALGIN, Cenupta Türkmen Oymakları V. s. 33.

308 BAHÇECİ, op. cit. s. 1883.

309 İŞÇİLER, Tekirdağ'da Yağmur Duası. s. 2479.

310 BAYRI, op. cit. s. 1285.

311 SAİT, op. cit. s. 18.

312 NECATİ, op. cit. s. 298.

313 İŞÇİLER, İbid.

314 BEYCELİ, Dursun Bey Kasabasına Ait Bir Kaç Not. s. 252.

Çocuklar yağmur duası sırasında **kıyma** (Sivas)³¹⁵, **yağ** (Isparta³¹⁶, Borcak 'Söğüt'³¹⁷, Çankırı³¹⁸, Harkaçtığı 'Kadirli'³¹⁹, Soma³²⁰, Konya³²¹, Balıkesir ve köyleri³²², Sivas³²³, Şebinkarahisar³²⁴), un (Balıkesir ve köyleri³²⁵ Şebinkarahisar³²⁶ **bulgur** (Çankırı³²⁷, Harkaçtığı 'Kadirli'³²⁸, Kozan³²⁹, Konya³³⁰, Sivas³³¹, Balıkesir ve köyleri³³², **yumurta** (Şebinkarahisar³³³, Çankırı³³⁴, Konya³³⁵, Binboğa çevresi ve Göksün mıntıkası³³⁶, Borcak 'Söğüt'³³⁷), **pekmez** (Borcak 'Söğüt')³³⁸ **şeker** (Borcak 'Söğüt')³³⁹, **ekmek** (Harkaçtığı 'Kadirli'³⁴⁰, Borcak'Söğüt'³⁴¹, Kozan³⁴²), **dut kurusu** (Safranbolu)³⁴³ **Erik** (Safranbolu)³⁴⁴ diğer yiyecek maddeleri (Mersin³⁴⁵, Hasanoğlan 'Ankara'³⁴⁶), hatta **aş** (Kilis)³⁴⁷ ve **para** (Balıkesir ve köyleri)³⁴⁸ toplarlar.

Toplanan bu maddeler, dua bittikten sonra (Erzincan³⁴⁹, Mersin³⁵⁰,

315 AŞKUN, Sivas Folkloru. s. 127.

316 BAYRI, op. cit.

317 BAHÇECİ, op. cit. s. 1883.

318 THASDD, s. 58.

319 UZ, op. cit. s. 831.

320 NECATI, op. cit. s. 298.

321 BAYRI, Konya'da Yağmur Duası. s. 9.

322 BALKIR, Balıkesir ve Köylerinde Özel Görenek ve İnanmalar. s. 57.

323 AŞKUN, Sivas Folkloru. s. 127.

324 OKUTAN, op. cit. s. 365.

325 BALKIR, İbid.

326 OKUTAN, op. cit.

327 THASDD, s. 58.

328 UZ, op. cit. s. 831.

329 YALGIN, Cenupta Türkmen Oymakları IV. s. 53.

330 BAYRI, Konya'da Yağmur Duası. s. 9.

331 AŞKUN, op. cit. s. 127.

332 BALKIR, op. cit. s. 56.

333 OKUTAN, op. cit.

334 (İNAN), Birinci İlmî Seyahate Dair Rapor. s. 14.

335 BAYRI, İbid.

336 YALGIN, Cenupta Türkmen Oymakları V. s. 33.

337 BAHÇECİ, op. cit. s. 1882.

338 İdem.

339 İdem.

340 UZ, op. cit. s. 831.

342 YALGIN, Cenupta Türkmen Oymakları IV. s. 53.

343 ATAMAN, Gode-Gode ve Albayrak. s. 28.

344 İdem.

345 ÇETE, Mersin'in Tepe Köyünde Dodu. s. 1067.

346 YASA, Hasanoğlan Köyü. s. 218.

347 (İNAN), Birinci İlmî Seyahate Dair Rapor. s. 14.

348 BALKIR, op. cit. s. 57.

349 (İNAN), ibid.

350 ÇETE, op. cit. s. 1068.

Borcak 'Söğüt'³⁵¹, Çankırı³⁵², Harkaçtığı 'Kadirli'³⁵³ Safranbolu³⁵⁴, Kozan³⁵⁵, Soma³⁵⁶, Konya³⁵⁷, Kilis³⁵⁸, Urfa³⁵⁹, Sivas³⁶⁰, Balıkesir ve çevresi³⁶¹), bir akraba evinde (Borcak 'Söğüt')³⁶², evvelce tesbit edilmiş olan bir yerde (Harkaçtığı 'Kadirli')³⁶³ veya bir **Baca** üzerinde (Sivas)³⁶⁴ pişirilerek **pilâv** (Konya³⁶⁵, Ankara³⁶⁶, Şebinkarahisar³⁶⁷), **kaygana** (Şebinkarahisar)³⁶⁸, **adak aşı** (Çankırı)³⁶⁹, **kete** (Şebinkarahisar)³⁷⁰, **çörek** (Şebinkarahisar ve çevresi)³⁷¹, **yumurta aşı** (Borcak 'Söğüt')³⁷² **helva** (Borcak 'Söğüt')³⁷³ ve diğer bazı yemekler (Sivas³⁷⁴, Mersin³⁷⁵) yapılır.

Akşam olunca, pişirilen yemekler ,:

- a) Yemeğin hazırlandığı yerde (Harkaçtığı 'Kadirli')³⁷⁶,
- b) Bir akraba evinde (Borcak)³⁷⁷,
- c) Yağmur duasına başlanılan ilk evde (Çankırı)³⁷⁸,
- d) Bir **Baca** üzerinde (Sivas³⁷⁹, Harkaçtığı 'Kadirli'³⁸⁰),
- e) Harman yerinde (Şebinkarahisar ve çevresi)³⁸¹,
- f) Bir dam altında (Şebinkarahisar ve çevresi)³⁸² veya

351 BAHÇECİ, op. cit. s. 1882.

352 THASDD, s. 58.

353 UZ, op. cit. s. 831.

354 ATAMAN, Gode - Gode ve Albayrak. s. 28.

355 YALGIN, Cenupta Türkmen Oynakları IV. s. 53.

356 NECATİ, op. cit. s. 298.

357 BAYRI, op. cit. s. 9.

358 (İNAN), Birinci İlmi Seyahate dair Rapor. s. 14

359 ATAKURT, Urfa. s. 65.

360 AŞKUN, op. cit. s. 129.

361 BALKIR, op. cit. s. 56.

362 BAHÇECİ, op. cit. s. 1883.

363 UZ, op. cit. s. 831.

364 AŞKUN, İbid.

365 BAYRI, op. cit. s. 9.

366 KOŞAY, Ankara Budun Bilgisi. s. 198.

367 OKUTAN, op. cit. s. 365.

368 İdem.

369 THASDD, s. 58.

370 OKUTAN, op. cit.

371 İdem.

372 BAHÇECİ, Borcak'ta Yağmur Duası. s. 1883.

373 İdem.

374 AŞKUN, İbid.

375 ÇETE, op. cit. s. 1068.

376 UZ, op. cit.

377 BAHÇECİ, op. cit.

378 THASDD, s. 58.

379 AŞKUN, op. cit.

380 UZ, op. cit. s. 831.

381 OKUTAN, op. cit. s. 365.

382 İdem.

g) Herhangi bir yerde (Konya)³⁸³ yenilmek üzere çocuklara (Şebinkarahisar ve çevresi³⁸⁴, Safranbolu³⁸⁵), fakirlere (Konya)³⁸⁶ dağıtılır.

Artanı çocuklar aralarında paylaşırlar (Harkaçtığı, 'Kadirli')³⁸⁷. Eğer, toplanan maddelerin hepsi kullanılmamışsa, fakirlere verilir (Mersin)³⁸⁸.

2) *Halk topluluğu ile ilgili olanlar* :

Yemeği çiftçiler (Isparta)³⁸⁹, mahalle halkı (Soma)³⁹⁰, verir. Çok defa, memleketin seçkin kimseleri ile işgüzarları (Uluborlu)³⁹¹, yaşlı ve sözü geçer kimseleri (Soma)³⁹² ön ayak olarak konu komşudan **odun, tuz, bulgur** (Hasanoğlan 'Ankara')³⁹³; un **bulgur, et, yağ, para** (Uluborlu)³⁹⁴; **para, erzak** (Şarkî Karaağaç 'Isparta')³⁹⁵, **Yağ, un** (Soma,³⁹⁶; **yumurta, yağ** (Hasankale)³⁹⁷; **yoğurt** (Tokat)³⁹⁸; **şeker** (Balıkesir ve köyleri)³⁹⁹ **Tahin** (Uluborlu)⁴⁰⁰ gibi yiyecek maddeleri toplarlar. Bu maddelerin en geç, yağmur duasına çıkılması kararlaştırılan güne kadar tedariki gerekir (Balıkesir ve köyleri)⁴⁰¹. Yalnız, yemeklerde kullanılacak **et**, yemeklerin hazırlandığı yerde kesilen kurbanlardan temin edilir (Hasanoğlan⁴⁰², Tokat⁴⁰³, Tekirdağ⁴⁰⁴, Bayındır 'Ankara'⁴⁰⁵). Toplanan bu maddelerden **pilâv** (Hasanoğlan⁴⁰⁶, Sindel⁴⁰⁷); **etli pilâv** (Tekirdağ⁴⁰⁸, Tokat⁴⁰⁹); **bulgur pilâvı** (Bergama ve köyleri⁴¹⁰, Uluborlu⁴¹¹); **etli bulgur pilâvı** (Bayındır

383 BAYRI, Konya'da Yağmur Duası. s. 9.

384 OKUTAN, op. cit. s. 365.

385 ATAMAN, op. cit. s. 29.

386 BAYRI, İbid.

387 UZ, Bodi Bostan Oyunu. s. 831.

388 ÇETE, Mersin'in Tepe Köyünde Dodu. s. 1068.

389 BAYRI, Isparta'da Yağmur Duası. s. 1287.

390 NECATI, Soma'da Yağmur Duası. s. 298.

391 SAİT, Uluborlu'da Yağmur Duası. s. 18.

392 NECATİ, İbid.

393 YASA, Hasanoğlan Köyü. s. 218.

394 SAİT, İbid.

395 BAYRI, İbid.

396 NECATİ, İbid.

397 (İNAN), Birinci İlmî Seyahate Dair Rapor. s. 15.

398 CİNLİOĞLU, Tokat'ta Yağmur Duası. s. 2304.

399 BALKIR, Balıkesir ve Köylerinde Özel Görenek ve İnanmalar. s. 55.

400 SAİT, İbid.

401 BALKIR, İbid.

402 YASA, Hasanoğlan Köyü. s. 218.

403 CİNLİOĞLU, İbid.

404 İŞÇİLER, Tekirdağ'da Yağmur Duası. s. 2479.

405 TEZEL, Ankara'nın Bayındır Köyünde Yağmur Duası. s. 10.

406 YASA, İbid.

407 YASA, Sindel Köyü. s. 96.

408 İŞÇİLER, İbid.

409 CİNLİOĞLU, op. cit.

410 BALKIR, op. cit. s. 55.

411 SAİT, op. cit. s. 18.

'Ankara'⁴¹²; **nohut** (Sindel)⁴¹³; **etli nohut yahnisi** (Bergama ve köyleri)⁴¹⁴; **keşkek** (Sindel⁴¹⁵, Bergama ve köyleri⁴¹⁶); **aşure** (Binboğa çevresi ve Göksün mıntıkası)⁴¹⁷; **lokma (Soma)**⁴¹⁸; **hoşaf** (Sindel)⁴¹⁹; **sütlü çorba** (Bergama ve köyleri)⁴²⁰; diğer etli ve etsiz yemekler (Balıkesir ve köyleri⁴²¹, Hasanoğlan 'Ankara'⁴²², Şarki Karaağaç 'Isparta'⁴²³, Çorum⁴²⁴, Tekirdağ⁴²⁵) yapılır.

Yemekler, genel olarak, bir su başında (Bergama ve köyleri)⁴²⁶; çay kenarında (Tokat)⁴²⁷, evliya türbesi yanında (Soma)⁴²⁸, Namazgâh'ta (Şarki Karaağaç 'Isparta')⁴²⁹, başdeğirmen mesiresinde (Uluborlu)⁴³⁰, cami kapısının önünde (Binboğa çevresi ve Göksün mıntıkası)⁴³¹ verilmektedir.

Bazı yerlerde, kadın ve erkeklere ayrı ayrı (Bergama ve çevresi)⁴³² veya önce erkeklere sonra kadınlara (Bergama)⁴³³ yemek yedirilmektedir.

Bitmedi

- 412 TEZEL, İbid. Ankara'nın Bayındır Köyünde Yağmur Duası. s. 10
413 YASA, Sindel Köyü. s. 96.
414 BALKIR, op. cit. s. 59.
415 YASA, İbid.
416 BALKIR, op. cit. s. 59.
417 YALGIN, Cenupta Türkmen Oymakları V. s. 33.
418 NECATİ, op. cit. s. 298.
419 YASA, op. cit.
420 BALKIR, op. cit. s. 59.
421 İbid. s. 55.
422 YASA, Hasanoğlan Köyü. s. 218. .
423 BAYRI, Isparta'da Yağmur Duası. s. 1287.
424 KARAMUK, Çorumda Yağmursuzluk ve Halktaki An'aneler. s. 856.
425 İŞÇİLER, op. cit. s. 2479.
426 BALKIR, Balıkesir ve Köylerinde Özel Görenek ve İnanmalar. s. 59.
427 CİNLİOĞLU, op. cit. s. 2304.
428 NECATİ, Soma'da Yağmur Duası. s. 298.
429 BAYRI, Isparta'da Yağmur Duası. s. 1287.
430 SAİT, op. cit. s. 18
431 YALGIN, İbid.
432 BALKIR, İbid.
433 İdem.